

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

İNŞAAT SEKTÖRÜNDE İŞ KAZALARINDA HUKUKİ
SORUMLULUK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Muhittin YILDIRIM

ARALIK, 2025

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

İNŞAAT SEKTÖRÜNDE İŞ KAZALARINDA HUKUKİ
SORUMLULUK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhittin YILDIRIM

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İskender GÜMÜŞ

ARALIK, 2025

ETİK BEYAN

“Kırklareli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez ve Dönem Projesi Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum bilgileri, verileri ve dokümanları, değişik sonuç verebilecek şekilde araştırma araç gereçleri kullanmadan, işlem veya kayıt sonuçlarını değiştirmeden akademik ve etik kurallar çerçevesinde bizzat elde ettiğimi, bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.”

Muhittin YILDIRIM

18/12/2025

İmza

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ ETİK BEYANI

Tezde Üretken Yapay Zeka araçlarını araştırma yöntemi, örneklem büyüklüğü tespiti/güç analizi yapılması, veri analizi, veri toplama, veri depolama ve paylaşımı (federatif veri paylaşım/kullanım sistemleri dahil), literatür taraması, kaynakların düzenlenmesi, dil bilgisi ve yazım kontrolü, çeviri gibi işlerde kullandığımı; bu süreçlerde yaptırılan işleri dikkat ve özenle gözden geçirerek maddi hataları ve taraflı ya da yazılımsal/algoritmik ya da olgusal/yorumsal hataları tespit ederek düzelttiğimi, bağlamsal tutarlılığı sağladığımı ve ortaya çıkan ürünün (metin, resim, ses, görüntü, kod, karar, sonuç) yasal ve etik açıdan doğabilecek tüm sorumluluğunu üstlendiğimi beyan ederim.

Muhittin YILDIRIM

18/12/2025

İmza

TEZ ONAYI

“Kırklareli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, Programında Yüksek Lisans öğrencisi Muhittin YILDIRIM tarafından Doç. Dr. İskender GÜMÜŞ’ün danışmanlığında hazırlanan “İnşaat Sektöründe İş Kazalarında Hukuki Sorumluluk” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 18/12/2025 tarihinde yapılan Tez Savunma Sınavında oy birliği ile başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.”

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. İskender GÜMÜŞ
Kırklareli Üniversitesi

Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Aslan Tolga ÖCAL
Marmara Üniversitesi

**Dr. Öğr. Üyesi Atanur
KARAAHMETOĞLU**
Kırklareli Üniversitesi

Ünvanı Adı SOYADI (Varsa)
Üniversitesi

Ünvanı Adı SOYADI (Varsa)
Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 18/12/2025

ÖN SÖZ

Çalışmanın yürütülmesi ve sonuçlanmasına her türlü destekte bulunan, çalışma boyunca bana karşı anlayışlı ve sabırlı olup; bilgisini, tecrübelerini ve inancını esirgemeyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. İskender GÜMÜŞ'e, hayatımın her anında, yaşadığım zorlukların üstesinden gelip her defasında daha güçlü bir şekilde yola devam etmemi sağlayan sevgili aileme ve ailem bildiğim dostlarıma katkı ve desteklerinden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Muhittin Yıldırım

Aralık, 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SEMBOLLER VE KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ	xiii
2. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ / MATERYAL VE YÖNTEM.....	4
2.1. Mevzuat Taraması	4
2.2. Yargı Kararlarının Analizi	4
2.3. Olgü Örneklemesi.....	6
3. BULGULAR.....	7
3.1. İnşaat Sektöründe İş Kazaları ve Nedenleri.....	9
3.2. İş Kazalarında Hukuki Sorumluluk.....	22
3.2.1. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Kapsamında İş Kazası	26
3.2.2. 4857 Sayılı İş Kanunu Kapsamında İş Kazası	26
3.2.3. İş Kazası Tanımı.....	27
3.2.4. Ceza Hukuku, İdare Hukuku ve Özel Hukuk Bağlamında İş Kazası.....	27
3.3. İşverenin Hukuki Sorumluluğu	29
3.4. İşçinin Hukuki Sorumluluğu.....	37
3.5. Alt Yüklenicilerin ve Taşeron Firmaların Sorumluluğu.....	38
3.6. Kamu Otoritelerinin ve Denetimin Rolü	41
3.6.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Denetim Fonksiyonu	42
3.6.2. İş Müfettişlerinin Görevleri.....	42
3.6.3. Belediyeler ve Meslek Odalarının Rolü	43
3.6.4. Denetim Zafiyetlerinin Sorumluluk Doğurması.....	44
3.7. Bina ve Yapı Malikinin Sorumluluğu	44
3.8. Taşınmaz Malikinin Sorumluluğu.....	48
3.9. Tehlike Sorumluluğu	50

3.10. Yargı Kararları Işığında Hukuki Sorumluluk Analizi.....	53
3.10.1. Yargıtay Kararlarından Örnekler.....	53
3.10.2. Ölümle Sonuçlanan İş Kazalarında Tazminat Davaları	54
3.10.3. Maddi ve Manevi Tazminat	55
3.10.4. Kusur Oranı ve Bilirkişi Raporlarının Rolü	56
3.10.5. İşveren ve Şantiye Şefinin Hukuki Sorumluluğu	57
3.11. İş Kazalarının Önlenmesine Yönelik Öneriler	58
3.11.1. Eğitim, Sertifikasyon ve Mesleki Yeterlilik.....	59
3.11.2. Teknoloji Kullanımı (BIM, Sensörler, Akıllı Baretler vb.).....	59
3.11.3. Proaktif Risk Yönetimi ve ISO 45001 Uygulamaları	60
3.11.4. İş Güvenliği Kültürünün Yaygınlaştırılması	60
3.11.5. Sigorta Sistemlerinin Geliştirilmesi	61
4. TARTIŞMA	62
4.1. İşverenin Sorumluluğu	62
4.2. Şantiye ve Alt Yüklenici Sorumluluğu	63
4.3. Kamu Denetimi ve Devletin Rolü	63
4.4. Önleyici Politikalar ve Etkinlik Analizi	64
4.5. Yargıtay Kararları Eşliğinde Hukuki Sorumluluğun Değerlendirilmesi	64
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
KAYNAKÇA	70

SEMBOLLER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur. Açıklamalar bir satırdan uzun olmamalıdır ve kısaltmalar alfabetik sırayla verilmelidir.

Kısaltmalar	Açıklamalar
BIM	Building Information Modeling
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
NACE	Avrupa Birliği'nde Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması
KKD	Kişisel Koruyucu Donanım
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TCK	Türk Ceza Kanunu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. İş sağlığı ve güvenliği göstergeleri	10
--	-----------

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. İnşaat sektörüne ait işyeri, çalışan, iş kazası ve ölümcül iş kazası istatistikleri	13
Şekil 3.2. İş kazası geçiren sigortalıların NACE koduna göre dağılımı	13
Şekil 3.3. Ölümlerin NACE koduna göre dağılımı	14
Şekil 3.4. 2021 yılı içerisinde çalışma ortamlarına göre iş kazası oranları.....	15
Şekil 3.5. 2021 yılı ölümlü iş kazaları dağılımı	15
Şekil 3.6. Ölümlü kaza sebepleri ve yüzdelik oranları	16
Şekil 3.7. Meslek hastalığına tutulanların yıllara göre dağılımı	18
Şekil 3.8. İnşaat sektöründe iş kazasının en fazla meydana geldiği ilk 20 il.....	19
Şekil 3.9. İş kazası geçiren sigortalı sayısına göre ilk sıralarda yer alan iller ile bu illerin toplam sigortalı sayısı ve iş kazası geçiren sigortalı sayısının toplam sigortalı sayısına oranları	20

ÖZET

İnşaat Sektöründe İş Kazalarında Hukuki Sorumluluk

İnşaat sektörü, yüksek risk barındıran ve iş kazalarının en sık yaşandığı sektörlerden biridir. Bu kazalarla ilgili hukuki sorumluluk, işverenler, yükleniciler, şantiye yöneticileri ve çalışanlar gibi birçok paydaşı ilgilendiren kritik bir konudur. İşverenler, iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uyarak güvenli bir çalışma ortamı sağlamakla yükümlüdür. Yeterli güvenlik önlemlerinin alınmaması, eğitimlerin eksikliği veya koruyucu ekipmanların sağlanmaması ciddi kazalara yol açabilir ve işverenleri hukuki ve mali sorumluluk altına sokabilir. Yükleniciler ve şantiye yöneticileri de güvenlik protokollerini uygulamamak veya denetim görevlerini ihmal etmek durumunda sorumlu tutulabilirler. İnşaat kazalarında hukuki sorumluluk idari, hukuki ve cezai sorumluluk olmak üzere üç ana başlıkta incelenebilir. İdari sorumluluk, düzenleyici kurumlar tarafından verilen para cezaları ve şantiye kapatma gibi yaptırımları içerir. Hukuki sorumluluk, yaralanan işçiler veya ailelerinin tazminat talepleriyle ortaya çıkar. Cezai sorumluluk ise ağır ihmal veya kusur sonucu ölüm ya da ciddi yaralanmalar meydana geldiğinde, sorumluların hapis cezası almasına kadar gidebilir. Hukuki riskleri en aza indirmek için şirketlerin kapsamlı iş sağlığı ve güvenliği programları uygulaması, düzenli denetimler yapması ve ilgili mevzuata tam uyum sağlaması gerekmektedir. Çalışanların bilinçlendirilmesi ve güvenlik kültürünün yaygınlaştırılması, iş kazalarını ve hukuki sorumlulukları önemli ölçüde azaltabilir. Sonuç olarak, inşaat sektöründe hukuki sorumluluk, işçilerin haklarının korunması ve sektör standartlarının sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş kazası, hukuki sorumluluk, iş sağlığı ve güvenliği, işveren yükümlülüğü, tazminat ve cezai sorumluluk.

ABSTRACT

Legal Liability in Workplace Accidents in the Construction Sector

The construction sector is one of the most hazardous industries, with a high rate of workplace accidents. Legal liability in such incidents is a critical issue that involves multiple stakeholders, including employers, contractors, site managers, and workers. Employers have a duty to ensure a safe working environment by complying with occupational health and safety regulations. Failure to provide adequate safety measures, training, and protective equipment can lead to serious accidents, resulting in legal and financial liabilities. Contractors and site managers may also be held accountable if they fail to enforce safety protocols or neglect their supervisory duties. Legal responsibility in construction accidents can be categorized into administrative, civil, and criminal liabilities. Administrative penalties include fines and worksite closures imposed by regulatory authorities. Civil liability arises when injured workers or their families seek compensation for damages through lawsuits. Criminal liability may apply if negligence or reckless behaviour leads to severe injuries or fatalities, potentially resulting in imprisonment for those found responsible. To mitigate legal risks, companies must implement comprehensive safety programs, conduct regular inspections, and ensure strict adherence to regulations. Raising awareness among workers and enforcing a culture of safety can significantly reduce accidents and associated liabilities. In conclusion, legal accountability in construction accidents is essential for protecting workers' rights and maintaining industry standards.

Keywords: Workplace accident, legal liability, occupational health and safety, employer responsibility, compensation and criminal liability.

1. GİRİŞ

İnşaat sektörü, istihdam kapasitesi, sermaye yoğunluğu ve yarattığı ekonomik katma değer bakımından yalnızca Türkiye’de değil, küresel ölçekte de stratejik öneme sahip sektörlerden biridir. Barınma ihtiyacının karşılanması, altyapı hizmetlerinin yürütülmesi, sanayi ve ulaşım projelerinin gerçekleştirilmesi gibi geniş bir faaliyet alanına sahip olan bu sektör, ekonomik kalkınmanın ve şehirleşmenin temel yapı taşı oluşturmaktadır. Bununla birlikte, sektörün doğası gereği barındırdığı çok yönlü riskler, inşaat faaliyetlerini iş sağlığı ve güvenliği açısından en kırılgan alanlardan biri haline getirmektedir. Şantiyelerde ağır makine kullanımı, yüksekten çalışma, iskele sistemleri, elektrik tesisatları, tehlikeli kimyasallar ve çok katmanlı taşıeron yapıları, iş kazalarının meydana gelme olasılığını diğer sektörlerle göre önemli ölçüde artırmaktadır.

Türkiye’de inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarına ilişkin veriler incelendiğinde, bu sektörün hem iş kazalarının sıklığı hem de ölümle sonuçlanan iş kazaları bakımından diğer sektörlerle kıyasla yüksek oranlara sahip olduğu görülmektedir [1]. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yayımlanan güncel istatistiklere göre, 2023 yılında inşaat işyerlerinde meydana gelen 82.111 iş kazasında 552 işçi hayatını kaybetmiştir. Bir önceki yıl olan 2022’de ise inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarında hayatını kaybeden işçi sayısı 422 olarak kaydedilmiştir [1]. Benzer şekilde, uluslararası düzeyde yapılan değerlendirmelerde de inşaat sektörünün, yüksek riskli çalışma koşulları nedeniyle ölümcül iş kazalarının en sık görüldüğü sektörler arasında yer aldığı vurgulanmaktadır [2]. Bu veriler, ölümle sonuçlanan iş kazalarının önemli bir bölümünün inşaat sektöründe gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Bu durum yalnızca ekonomik ve sosyal maliyetleri artırmakla kalmamakta, aynı zamanda işverenin ve diğer ilgili aktörlerin hukuki sorumluluklarını da gündeme getirmektedir. İş kazalarının büyük ölçüde önlenabilir nitelikte olması, kazalar meydana geldiğinde “kimin ne ölçüde sorumlu olduğu” sorusunu hem hukuki hem etik açıdan tartışmalı hâle getirmektedir.

Bu bağlamda, işverenin, yüklenicinin, alt yüklenicinin, şantiye şefinin, teknik uygulama sorumlusunun, iş güvenliği uzmanının ve kamu kurumlarının sorumluluk

alanlarının sınırları net biçimde belirlenmelidir. İş kazalarına ilişkin hukuki sorumluluk yalnızca İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku ile sınırlı kalmayıp, Ceza Hukuku, Borçlar Hukuku ve İdare Hukuku gibi farklı hukuk dallarını da kapsayan disiplinler arası bir incelemeyi zorunlu kılmaktadır [2]. Zira iş kazası sonucunda bir işçinin ölmesi veya yaralanması durumunda hem ceza yargılamaları (taksirle öldürme veya yaralama) hem de hukuk yargılamaları (maddi ve manevi tazminat, destekten yoksun kalma) devreye girmektedir. Ayrıca, SGK'nın rücu hakkı ve idarenin hizmet kusurundan doğan sorumluluğu gibi unsurlar da işin kamu hukuku boyutunu gündeme taşımaktadır.

Ancak yalnızca mevzuatın varlığı, iş kazalarının önlenmesi için yeterli değildir. Denetim mekanizmalarının etkinliği, yargı kararlarının tutarlılığı, uygulamaların sürekliliği ve iş güvenliği kültürünün toplumsal düzeyde yerleşmişliği gibi faktörler, hukuki sorumluluk sisteminin etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Bu noktada Yargıtay kararları, iş kazalarına ilişkin sorumluluk rejimini somutlaştırmakta ve uygulamaya yön vermektedir. Özellikle son yıllarda şantiye şeflerinin ve teknik sorumluların cezai sorumluluğuna ilişkin kararlar, sektörde yetki ve sorumluluk dengesinin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmıştır.

Diğer yandan, sektör genelinde kayıt dışı istihdamın yaygın olması, taşeronlaşma sistemiyle birlikte sorumluluğun dağılması ve işçilerin yeterli mesleki eğitimden yoksun olması, iş kazalarının bireysel ihmallerin ötesinde sistemsal bir bozukluktan kaynaklandığını göstermektedir. Bu nedenle, iş kazalarının yalnızca bireysel sorumluluk çerçevesinde değil, kurumsal ve kamusal düzeyde bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. İşverenin risk değerlendirmesi yapmaması, kişisel koruyucu donanım sağlamaması ya da işçiyi eğitmeden çalıştırması gibi durumlar hem hukuki hem de cezai yaptırımların doğmasına neden olmaktadır [3].

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de iş kazaları ciddi bir sorun olmaya devam etmektedir. Gerekli önlemler alındığında bu kazalar belirli ölçüde azaltılabilse de önlemlerin yetersizliği, ölüm ve yaralanma oranlarını yüksek tutmaktadır. İş kazalarının en ağır sonucu, çalışanların hayatını kaybetmesi, yaralanması veya kalıcı hasar görmesidir. Bunun yanı sıra ciddi maddi kayıplar da iş kazalarının önemli etkilerindendir. Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği konusunda son yıllarda ilerleme kaydedilmiş olsa da, SGK verilerine göre son yedi yılın ortalamasında yılda 73.992 iş

kazası yaşanmakta ve bu kazalarda ortalama 1.152 çalışan hayatını kaybetmektedir [4]. Bu kazaların ülke ekonomisine yıllık yaklaşık 45 milyar TL maliyet oluşturduğu tahmin edilmektedir.

İnşaat sektörü, yapısal özellikleri itibarıyla iş kazalarının en fazla meydana geldiği alanlardan biridir. Zorunluluğuna ölçekli işletmelerin kurumsal yapı zayıflığı, işlerin kısa süreli ve değişken niteliği, dış ortam ve iklim koşullarına bağlı çalışma zorunluluğu, geniş ve dağınık sahalarda faaliyet yürütülmesi, birden fazla taşeron ve işverenin aynı alanda bulunması, yüksek işçi sirkülasyonu ve düşük eğitim düzeyi, sektördeki iş kazalarının temel belirleyicilerindendir [3]. Bu durum, inşaat sahalarında güvenli çalışma koşullarının oluşturulması için daha sistematik, çok boyutlu ve yasal dayanağı güçlü önlemler alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu tez çalışması, inşaat sektöründe meydana gelen iş kazaları bağlamında işverenin, işçinin, taşeron firmaların ve devletin hukuki sorumluluklarını incelemeyi amaçlamaktadır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu ve Türk Ceza Kanunu başta olmak üzere ilgili mevzuatın yanı sıra, Yargıtay kararları ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında hem mevzuat hem de yargı kararları belge analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; iş kazalarının hukuki boyutu, somut olaylar ve içtihatlar üzerinden irdelenmiştir. Bu yöntem sayesinde, mevzuat hükümlerinin uygulamadaki yansımaları ve yargısal tutarlılık düzeyi ortaya konmuştur.

Tezin temel amacı, Türkiye’de inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarının nedenlerini, bu kazalar sonucunda ortaya çıkan hukuki sorumlulukları ve yargı kararlarını çok boyutlu olarak analiz etmektir. Bu analiz sürecinde hem teorik hem de uygulamalı bir yaklaşım benimsenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında sektördeki paydaşlara yönelik hukuki sorumluluk sınırlarının belirlenmesi, iş sağlığı ve güvenliği alanında farkındalık oluşturulması ve geleceğe yönelik önleyici politika önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu yönüyle bu çalışma hem literatüre katkı sunmayı hem de uygulamada işverenler, çalışanlar ve iş güvenliği uzmanları için rehber niteliğinde sonuçlar ortaya koymayı amaçlamaktadır.

2. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ / MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmada, inşaat sektöründe iş kazalarına ilişkin yasal düzenlemeler, yargı kararları ve akademik makaleler incelenmiştir. Türk Borçlar Kanunu, İş Kanunu ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gibi yasal metinler temel alınmıştır. Ayrıca, Yargıtay kararları ve ilgili literatürden yararlanılmıştır.

Ayrıca bu bölümde tez çalışmasında kullanılan araştırma yöntemi, veri toplama araçları ve analiz süreci açıklanacaktır. Araştırma hem belge analizi hem de örnek olay incelemesine dayalı nitel bir yöntemle yürütülmüştür. Ayrıca, ilgili yasal mevzuatın taranması ve yargı kararlarının incelenmesiyle kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır.

2.1. Mevzuat Taraması

İş kazalarıyla ilgili hukuki düzenlemeleri anlamak için öncelikle Türk hukuk sisteminde yürürlükte bulunan temel yasalar incelenmiştir. Bu kapsamda şu başlıca yasal metinler analiz edilmiştir:

- 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
- 4857 sayılı İş Kanunu
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

Ayrıca, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayımlanan ikincil mevzuat düzenlemeleri ile uygulamaya yönelik rehber dokümanlar da analiz kapsamına dâhil edilmiştir [4].

Uluslararası boyutta ise Uluslararası Çalışma Örgütü'nün [5] sözleşmeleri ve Avrupa Birliği iş sağlığı ve güvenliği yönergeleri incelenmiş, Türk mevzuatının bu belgelerle uyumluluğu değerlendirilmiştir.

2.2. Yargı Kararlarının Analizi

Yargı kararları, hukuki sorumlulukların nasıl uygulandığını gösteren en önemli pratik kaynaklardandır. Yargı kararları, iş kazalarına ilişkin hukuki sorumlulukların

uygulamadaki yansımalarını ortaya koyan önemli pratik kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin iş kazalarından doğan maddi ve manevi tazminat sorumluluğuna ilişkin kararları (örneğin Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 15.03.2016 tarihli, E.2015/19562, K.2016/4266 sayılı karar) ile Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun iş kazalarına bağlı olarak işveren veya işveren vekillerinin cezai sorumluluğunu değerlendiren kararları incelenmiştir [6, 7].

Değerlendirmeye alınan yargı kararları; işverenin kusur oranı, asıl işveren-alt işveren ilişkisi, şantiye organizasyonu ve sorumluluğu, maddi ve manevi tazminat miktarları, destekten yoksun kalma tazminatı ile ceza sorumluluğu gibi ölçütler çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Bunun yanı sıra, bilirkişi raporlarının içeriği ve mahkemelerin bu raporlara yaklaşımı ile kararların gerekçelendirilme biçimi de analiz edilmiştir. Yargı kararlarından elde edilen bulgular, yürürlükteki mevzuat hükümleriyle karşılaştırılarak hukuki düzenlemeler ile yargısal uygulamalar arasındaki tutarlılık ve olası uygulama farklılıkları ortaya konmuştur. Bu bağlamda Yargıtay içtihatlarının, iş kazalarına ilişkin hukuki sorumluluğun kapsam ve sınırlarının belirlenmesinde yönlendirici bir rol üstlendiği görülmektedir [8]. Özellikle inşaat sektöründe sıkça karşılaşılan ölümlü ve yaralanmalı iş kazalarına ilişkin kararlarda, Yargıtay'ın yalnızca kanun hükümlerini esas almadığı; somut olayın özelliklerini, tarafların kusur oranlarını, alınan ya da alınmayan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini, işin tehlike derecesini ve işverenin gözetim borcunu bütüncül bir yaklaşımla değerlendirdiği tespit edilmiştir.

Yargıtay 10. ve 21. Hukuk Dairelerinin kararlarında; yüksekten düşme, iskele çökmesi, elektrik çarpması ve malzeme düşmesi gibi kazalarda işverenin ağır veya tam kusurlu sayıldığı çok sayıda içtihat bulunmaktadır [9]. Bu kararlar, hukuki sorumluluğun yalnızca işverenle sınırlı tutulmadığını; şantiye şefi, yapı denetim sorumlusu, teknik müşavir, iş güvenliği uzmanı ile yüklenici ve alt yükleniciler gibi diğer aktörlerin de sorumluluk zinciri içerisinde değerlendirildiğini göstermektedir. Kusur tespitinde bilirkişi raporlarına önemli ölçüde başvurulmakla birlikte, Yargıtay'ın bazı durumlarda bilirkişi raporlarıyla bağlı kalmaksızın kusur dağılımını yeniden değerlendirdiği ve aktif bir yorum yetkisi kullandığı görülmektedir [8]. Ayrıca, işçinin kendi kusurunun bulunması hâlinde dahi işverenin gözetim ve koruma borcunu yerine getirmemesi durumunda, söz konusu kusurun tazminattan

indirilemeyeceği yönünde yerleşmiş Yargıtay içtihatları mevcuttur. Bu çerçevede, emniyet kemeri gibi kişisel koruyucu donanımlar sağlanmaksızın veya etkin denetim yapılmaksızın çalıştırılan işçinin düşmesi sonucu meydana gelen kazalarda, işverenin sorumluluğunun tam olarak kabul edildiği kararlar dikkat çekmektedir [10].

2.3. Olgu Örnekleme

Araştırmada kullanılan bir diğerk yöntem, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan vaka (olgu) örneklemesidir. Bu kapsamda, çeşitli inşaat projelerinde meydana gelmiş ve kamuoyuna yansımış iş kazaları ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Olguların seçimi sürecinde, kazaların farklı nedenlere, sonuçlara ve hukuki süreçlere sahip olmasına dikkat edilmiştir. İncelenen iş kazalarında; kazanın meydana geliş biçimi, kazaya etki eden teknik ve organizasyonel faktörler, işveren ve çalışan davranışları ile kazaya ilişkin yürütölen idari ve yargısal süreçler bütöncöl bir çerçevede analiz edilmiştir. Bu doğrultuda olgu örnekleri aşağıdaki ölçütler çerçevesinde değerkendirilmiştir:

- Kazanın gerçekleştiği an ve kazaya yol açan temel nedenler
- Kaza öncesinde alınmış veya alınmamış iş sağlığı ve güvenliği önlemleri
- İşverenin ve çalışanların hukuki sorumluluk düzeyi
- Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılan bildirimler ve inceleme süreçleri
- Yargı mercileri tarafından verilen kararlar ve kusur oranları

Vaka analizleri aracılığıyla, iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yasa ve yönetmeliklerin uygulamadaki yansımaları ortaya konulmuş; özellikle sorumluluğun paylaşımı konusunda karşılaşılan belirsizlikler somut örnekler üzerinden değerkendirilmiştir. Ayrıca, farklı vaka örnekleri incelenerek önleyici tedbirlerin hangi koşullarda etkili olduğu ve hukuki sorumluluğun belirlenmesinde nasıl bir rol oynadığı analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu çalışma, doğrudan bir saha araştırması veya anket uygulaması niteliği taşımamakta, ancak hukuki dayanakları, yargı kararlarını ve mevzuat düzenlemelerini inceleyen teorik bir araştırma olarak kurgulanmıştır. Dolayısıyla çalışma, hem teorik (doktrinel) hem de uygulamalı (içtihat temelli) bir nitelik taşımaktadır. Tezde, inşaat sektöründe iş kazalarının hukuki yönü merkezde tutulmuş; bu bağlamda, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gibi temel mevzuatlar ayrıntılı olarak incelenmiştir [11, 12] [13].

Araştırmanın hukuki yönü, iş kazalarının doğurduğu cezai, hukuki ve idari sorumlulukların değerlendirilmesi üzerinden şekillenmiştir. Özellikle, işverenin, şantiye şefinin, teknik uygulama sorumlusunun ve alt yüklenicinin yasal yükümlülükleri; yargı kararları ve kanun hükümleri çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu yönüyle çalışma, yalnızca bir hukuk incelemesi değil, aynı zamanda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün gelişimi açısından disiplinler arası bir yaklaşım da içermektedir. Bu kapsamda kullanılan kaynaklar dört ana grupta toplanmaktadır:

1. Birincil Hukuki Kaynaklar: Türkiye Cumhuriyeti mevzuatı (6331, 4857, 5510 sayılı kanunlar, Türk Ceza Kanunu, ilgili yönetmelikler, Yargıtay ve Danıştay içtihatları).
2. İkincil Akademik Kaynaklar: İş kazaları, iş sağlığı ve güvenliği, hukuki sorumluluk ve işveren yükümlülükleri konularında yazılmış ulusal ve uluslararası akademik makaleler, tezler ve kitap bölümleri.
3. İstatistiksel Kaynaklar: Sosyal Güvenlik Kurumu [1], Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yayımladığı raporlar.
4. Uygulama Belgeleri ve Yargı Kararları: Yargıtay kararları üzerinden yapılan içerik analiziyle, hukuki sorumluluğun uygulamadaki yansımaları değerlendirilmiştir.

Çalışmada doküman analizi yöntemi benimsenmiş hem mevzuat hem de yargı kararları nitel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu sayede, hukuki düzenlemelerin uygulamadaki etkileri, yargı kararlarının yönlendirdiği sorumluluk sınırları ve sektörel riskler bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Kuramsal çerçeve, iş kazası kavramının tarihsel gelişimi, hukuki tanımları, uluslararası standartlarla ilişkisi (ILO sözleşmeleri, AB iş güvenliği direktifleri) ve Türkiye’deki yasal evrim üzerinden şekillendirilmiştir [14]. Literatürde yer alan görüşler, Yargıtay’ın son 10 yıldaki içtihatları ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Bu yönüyle tez, salt mevzuat incelemesi olmanın ötesinde, yargısal uygulamayı esas alan bir teorik-hukuki değerlendirme çalışması niteliği de taşımaktadır.

İş kazaları, dünya genelinde ve özellikle Türkiye’de ciddi bir sorun olmaya devam etmektedir. İnşaat sektörü de iş kazalarının en sık yaşandığı alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bu sektördeki çalışma koşulları, iş güvenliği önlemlerinin yetersizliği ve diğer faktörler, kazaların sıklığını ve ciddiyetini artırmaktadır. Yüksekten düşme, malzeme çökmesi, makine kazaları ve iş sağlığı güvenliği kurallarına uyulmaması gibi pek çok faktör, iş kazalarına yol açmaktadır [15]. Bu kazalar sadece çalışanların hayatını tehlikeye atmakla kalmaz, aynı zamanda işverenler, taşeron firmalar ve devlet açısından da hukuki ve ekonomik sonuçlar doğurur. İş kazaları nedeniyle meydana gelen can kayıpları ve yaralanmalar, ciddi tazminat davalarına, cezai sorumluluklara ve sektörde güvenlik önlemlerinin artırılması gerekliliğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, inşaat sektöründe iş kazalarından doğan hukuki sorumlulukların incelenmesi büyük önem taşımaktadır [16].

İş kazası, yalnızca teknik bir olay değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik, psikolojik ve hukuki sonuçları olan çok boyutlu bir olgudur [17]. İş kazalarının tanımlanmasında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Geleneksel yaklaşım, iş kazasını “çalışanların çalışma sırasında ve işyerinde uğradıkları ani ve dıştan gelen fiziksel etkiler sonucu meydana gelen olaylar” olarak tanımlamaktadır [18]. Modern yaklaşımlar ise, iş kazalarının yalnızca ani ve beklenmedik olaylar olmadığını, çoğu zaman örgütsel ihmal, yetersiz eğitim, kurumsal kültür eksikliği gibi sistemik nedenlerle meydana geldiğini savunmaktadır. Heinrich’in “Domino Teorisi” gibi klasik modeller, iş kazalarının zincirleme neden-sonuç ilişkileriyle açıklanabileceğini öne sürerken; daha çağdaş modeller olan “Çekirdek Güvenlik Kültürü” ve “Swiss Cheese Model” gibi teoriler, kurumsal açıkların ve çok katmanlı güvenlik zaaflarının kazalara neden olduğunu vurgulamaktadır [19]. Bu kuramsal çerçeveler, iş kazalarının yalnızca işçinin dikkatsizliği ya da bireysel hatalarla açıklanamayacağına işaret etmektedir.

İnşaat sektöründeki iş kazaları ve hukuki sorumluluk konusu, pek çok yasa, yönetmelik ve uluslararası düzenlemeyle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda literatür taraması kapsamında aşağıdaki mevzuatlar esas alınmıştır:

- **6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu**

İşverenin yükümlülükleri, çalışanların hakları, risk değerlendirmesi, İSG uzmanı ve hekimi çalıştırma zorunluluğu gibi birçok düzenlemeyi içerir. Modern İSG uygulamalarının temelini oluşturur [20].

- **4857 sayılı İş Kanunu**

İş sözleşmesi, işçinin korunması, iş güvencesi, işverenin fesih hakları ve iş kazaları sonrası yükümlülükleri belirler [21].

- **5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu**

İş kazası tanımı, bildirim yükümlülükleri, geçici iş göremezlik ödeneği ve rücu davaları gibi sosyal güvenlik boyutunu kapsar [22].

- **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu**

Haksız fiil, sözleşmeye aykırılık ve tazminat konularındaki hükümlerle işverenin özel hukuk kapsamındaki sorumluluğunu düzenler [23].

- **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu**

Taksirle yaralama ve öldürme, bilinçli taksir, ihmali davranışla suç işleme gibi maddelerle işveren ve teknik sorumluların cezai yükümlülüklerini belirler [24].

- **Uluslararası Sözleşmeler (ILO C155, C187)**

Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmeleri, güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı sağlama yükümlülüğünü devletlere ve işverenlere yükler [5].

3.1. İnşaat Sektöründe İş Kazaları ve Nedenleri

İnşaat sektörü, iş kazaları ve özellikle ölümlü kazalara ilişkin istatistiklerde dönemsel dalgalanmalar yaşayan bir yapıya sahiptir [9]. Her yıl dünya genelinde yaklaşık üç

milyon işçi, iş kazaları nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün [5] verilerine göre, bu ölümlerin yaklaşık 2,6 milyonu mesleki hastalıklardan kaynaklanırken, iş kazaları ise yaklaşık 333.000 işçinin yaşamını yitirmesine sebep olmaktadır [25].

Tablo 3.1. İş sağlığı ve güvenliği göstergeleri [25].

	100.000 Çalışan Başına Olmayan Mesleki Yaralanmalar	100.000 Çalışan Başına Mesleki Ölümler	10.000 Çalışan Başına Müfettiş Sayısı
Kosta Rika	9421	9.7	0,6
Arjantin	3587	3.3	0,3
Şili	3142	3.1	0,8
Fransa	3043	2.6	0,8
Danimarka	2814	1.4	-
Pakistan	2691	-	-
Lüksemburg	2690	1.8	2.8
Uruguay	2654	3.7	0,6
Meksika	2529	7.7	0,1
Portekiz	2499	1.9	0,9
Türkiye	2459	6.3	0,3
İspanya	2347	1.9	1.1
Belçika	2314	0.0	0,6
İsviçre	2006	0,8	1.3

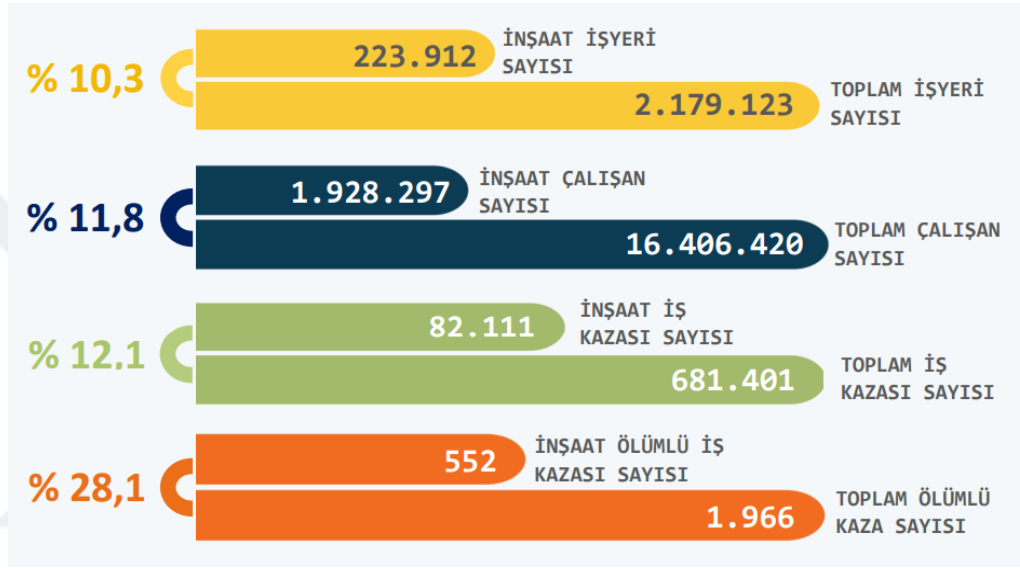
Makao, Çin	1891	6.9	2.7
Finlandiya	1637	0,7	1.3
Slovenya	1599	1.5	0,9
Avusturya	1513	2.9	0,7
Almanya	1496	0,7	1.4
Kanada	1464	5.7	0,1
Brezilya	1374	-	-
İtalya	1209	2.7	-
Yeni Zelanda	1200	2.3	0,3
Hong Kong, Çin	1188	6.8	-
Hollanda	1072	0,3	-
İsrail	1062	1.1	0,5
Belize	910	5.2	1.4
Amerika Birleşik Devletleri	900	5.3	0,1
Avustralya	899	1.6	-
Malta	863	3.3	0,2
Çekya	779	1.9	1.0
Tayland	762	5.3	0,2
Birleşik Krallık	692	0,8	0,3
İsveç	689	0,8	0,5
İrlanda	688	1.4	0,3
Mısır	670	10.7	-

Singapur	613	1.3	1.1
Hırvatistan	605	2.2	1.1
Estonya	546	2.2	0,7
Polonya	473	1.5	0,9
Macaristan	452	1.5	0,6
Japonya	266	1.5	0,5
Ukrayna	166	7.6	0,8
Yunanistan	117	0,6	-
Rusya Federasyonu	96	5.0	-
Filistin	74	1.0	0,9
Romanya	71	1.8	1.9
Norveç	48	1.1	1.2
Katar	40	3.0	1.3
Guatemala	28	0,1	0,2
Kolombiya	4	0.0	0,4

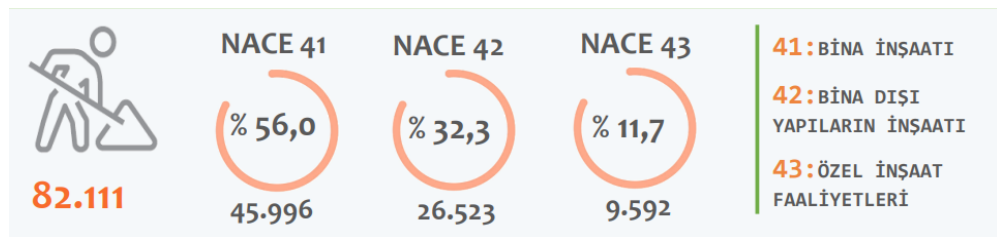
İnşaat sektörü, diğer sektörlerle kıyasla daha fazla risk barındıran bir alandır. Bu sektörde iş kazalarının sık yaşanmasının temel nedenleri şunlardır: [26]

- Zayıf Kurumsal Yapı: Küçük ve orta ölçekli işletmelerin kurumsal yapılarının zayıf olması, iş güvenliği önlemlerinin yetersiz kalmasına neden olmaktadır.
- Değişken Çalışma Koşulları: İnşaat sahalarının sürekli değişen yapısı, çalışma koşullarını belirsiz hale getirmekte ve riskleri artırmaktadır.
- Dış Etkenlere Bağlılık: İnşaat çalışmalarının açık havada ve iklim koşullarına bağlı olarak yürütülmesi, kazaların önlenmesini zorlaştırmaktadır.

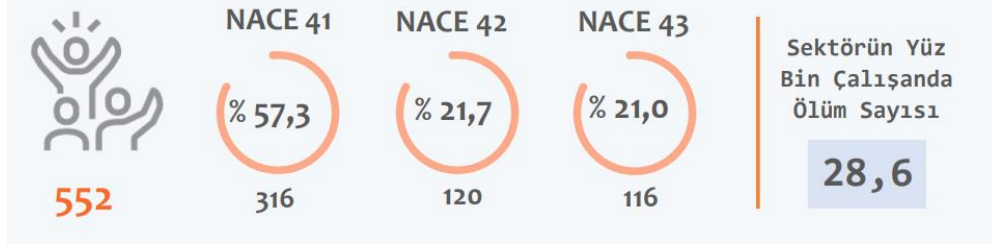
- Çoklu İşveren ve Taşeron Yapısı: Sahada birden fazla işveren ve taşeronun bulunması, sorumlulukların dağılmasına ve güvenlik önlemlerinin ihmal edilmesine yol açmaktadır.
- Eğitim Eksikliği: Çalışanların iş güvenliği ve mesleki eğitim düzeylerinin düşük olması, kazaların önlenmesini engellemektedir.
- Teknolojik Yetersizlik: İnsan gücüne aşırı bağımlılık ve teknolojik gelişmelerin yeterince kullanılmaması, kazaların sıklığını artırmaktadır.

Şekil 3.1. İnşaat sektörüne ait işyeri, çalışan, iş kazası ve ölümcül iş kazası istatistikleri (İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü 2023 yılı verileri) [27].

Şekil 3.2. İş kazası geçiren sigortalıların NACE koduna göre dağılımı (İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü 2023 yılı verileri) [27].

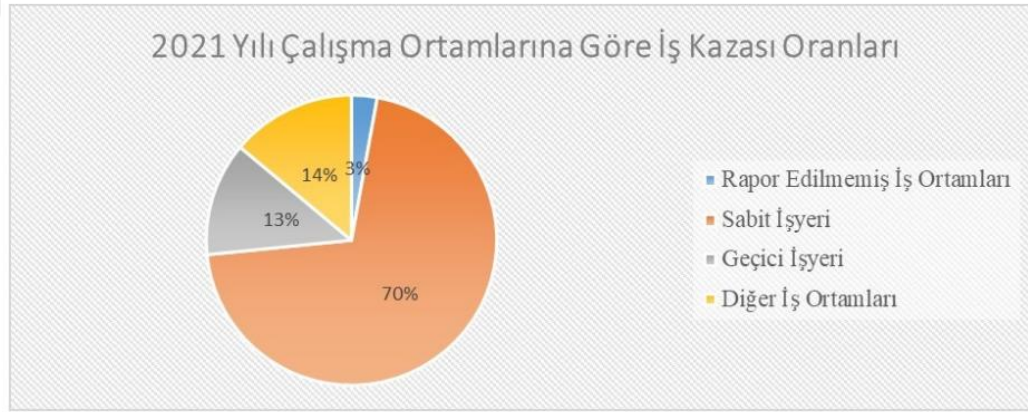

Şekil 3.3. Ölümün NACE koduna göre dağılımı (İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü 2023 yılı verileri) [27].

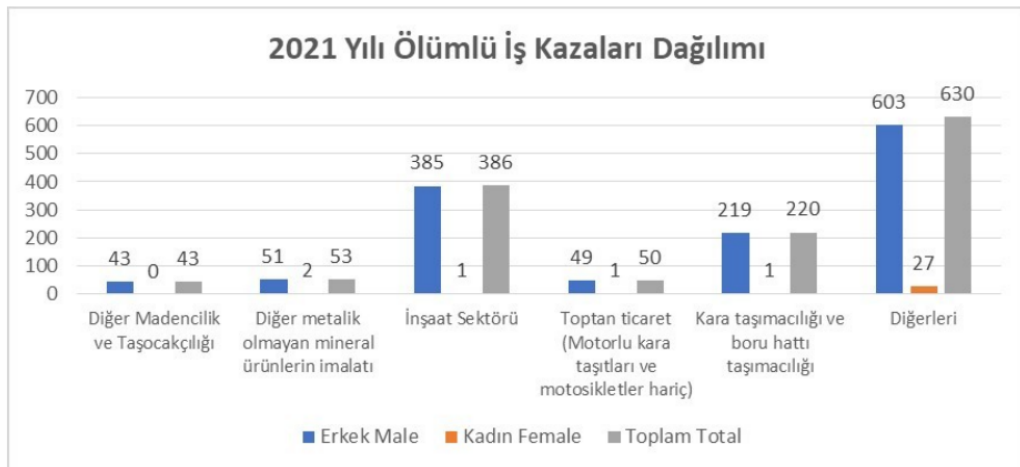
İnşaat işleri; yer altında veya yüzeyde gerçekleştirilen kazı, dolgu, tünel açma, yapı inşası ve hafriyat gibi faaliyetleri kapsamaktadır. 3194 sayılı İmar Kanunu'na göre yapı, karada ya da suda, kalıcı ya da geçici olarak inşa edilen her türlü yer altı ve yer üstü tesisleri ile bunların eklerini ve onarımlarını ifade etmektedir [28]. İnsanların içinde yaşam sürdüğü veya eşyaların korunduğu üstü kapalı yapılar ise bina olarak tanımlanmaktadır. Tarihsel süreçte insanlık, teknolojik ilerlemelerle birlikte inşaat alanında da büyük gelişmeler göstermiş; geçmişte yıllar süren yapılar, günümüzde kısa sürede ve yüksek dayanıklılıkla tamamlanabilir hale gelmiştir. Özellikle son yüzyılda iş makineleri ve gelişmiş yapı malzemeleri sayesinde köprüler, otoyollar, tüneller, barajlar ve gökdelenler gibi dev projeler başarıyla hayata geçirilmektedir. İnşaat sektörü, bu üretim sürecinde birçok yan sektörden faydalanmakta; ekonomik canlanmaya ve istihdama önemli katkılar sunmaktadır.

Ancak tüm bu ekonomik kazanımlara rağmen, inşaat sektörü iş kazalarının en sık ve en ölümcül yaşandığı alanlardan biri olmayı sürdürmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre Türkiye, ölümlü olmayan iş kazalarında dünyada ilk sıralarda yer almakta; SGK istatistikleri ise inşaatın, maden ve metal sektörlerinin ardından en fazla kazanın yaşandığı üçüncü sektör olduğunu ortaya koymaktadır [29]. 2021 yılı verilerine göre Türkiye'deki işyerlerinin yaklaşık %9,5'i inşaat alanında faaliyet göstermekte; bu işletmelerde çalışanların oranı ise tüm sigortalı işçilerin %10'unu oluşturmaktadır [30]. Aynı yıl bildirilen toplam 511.084 iş kazasının 58.107'si inşaat sektöründe yaşanmış, meydana gelen ölümlü kazaların ise %28'i inşaat alanında gerçekleşmiştir. Bu veriler, inşaat sektörünün ölümlü iş kazaları bakımından açık ara en riskli sektör olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu olumsuz tabloya karşın, Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin mevzuatta önemli reformlar gerçekleştirilmiştir. Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde çıkarılan 4857 sayılı İş Kanunu ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile inşaat sektöründe uygulanması zorunlu sağlık ve güvenlik önlemleri belirlenmiştir [31]. Buna ek olarak, 92/57/EEC sayılı AB Konsey Direktifi’ne uygun olarak düzenlenen "Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği", yapı projelerinde iş güvenliği uzmanlarının, sağlık ve güvenlik planlarının ve koordinatörlerinin zorunlu hale getirilmesini öngörmüştür. Ayrıca inşaata başlamadan önce yetkili makamlara bildirim yapılması yükümlülüğü getirilmiş; projelere özgü sağlık-güvenlik dosyası hazırlama zorunluluğu getirilmiştir. Bu düzenlemelerle iş kazalarının azaltılması ve sektörde önleyici kültürün yerleşmesi hedeflenmiştir.

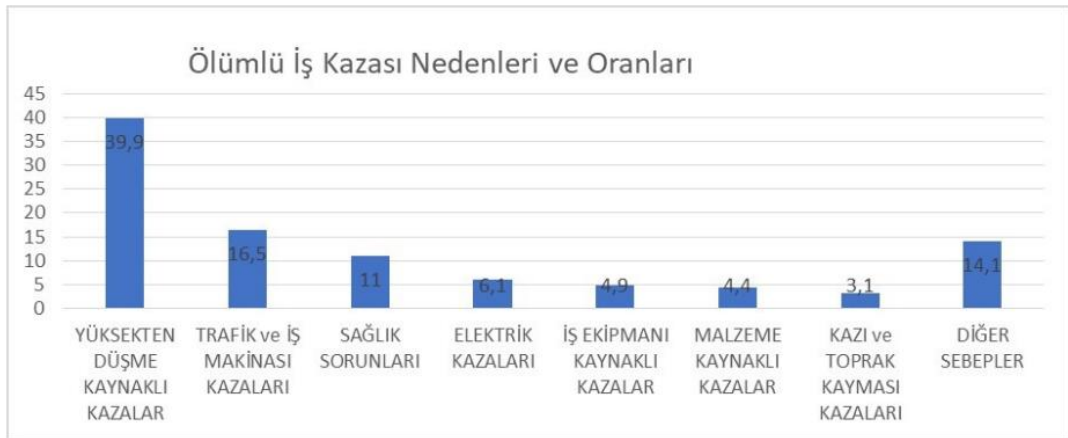
Şekil 3.4. 2021 yılı içerisinde çalışma ortamlarına göre iş kazası oranları [32].

Şekil 3.5. 2021 yılı ölümlü iş kazaları dağılımı [32].

Öte yandan, inşaat sektöründeki kazaların büyük bir kısmı da çalışanların inşaat faaliyetleriyle ilgili tehlikeleri tanıma ve belirleme konusunda yeterli eğitime sahip olmamasından kaynaklanmaktadır [33]. Alt yüklenicilerin, sözleşme belgelerinde açık ve sıkı gereklilikler belirtilmeden atanması, iş yerinde yetersiz güvenlik önlemlerinin uygulanmasına neden olmaktadır. Ayrıca, görevlendirilen alt yükleniciler, resmi proje dilini anlayamayan yabancı işçileri yeterli rehberlik ve eğitim sağlamadan çalıştırmakta, bu da güvenlik risklerini artırmaktadır. Bu nedenle, gelecekte meydana gelebilecek inşaat kazalarının önlenmesi için işverenler, çalışanlar, üreticiler, tedarikçiler ve düzenleyici kurumlar dahil olmak üzere tüm paydaşların iş birliği yapması gerekmektedir.

Bunun yanı sıra, iş sağlığı ve güvenliği performansının doğrudan, yetersiz ve etkisiz güvenlik eğitimleri ile yetkinlik programlarından etkilendiği belirlenmiştir. Bu bağlamda, üst yönetimin ve yetkili mercilerin sürece dahil olması ve karar alma mekanizmasında aktif rol oynaması kritik bir faktör olarak öne çıkmaktadır [34]. Güvenlik önlemlerine finansal destek sağlamak, çalışanlar ve toplum genelinde farkındalık oluşturmak ve iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerini güçlendirmek açısından yönetim desteği büyük önem taşımaktadır. Yeterli güvenlik eğitimi ile güvenlik performansının artırılması, inşaat sektöründe meydana gelen kazaların azalmasına katkı sağlayabilir. Değerlendirme süreçlerini, yetkin eğitmenleri ve sertifikasyonları içeren etkili güvenlik eğitimleri, çalışanları iş sağlığı ve güvenliği konularına daha fazla dahil olmaya teşvik ederek güvenlik performansını artırabilmektedir.

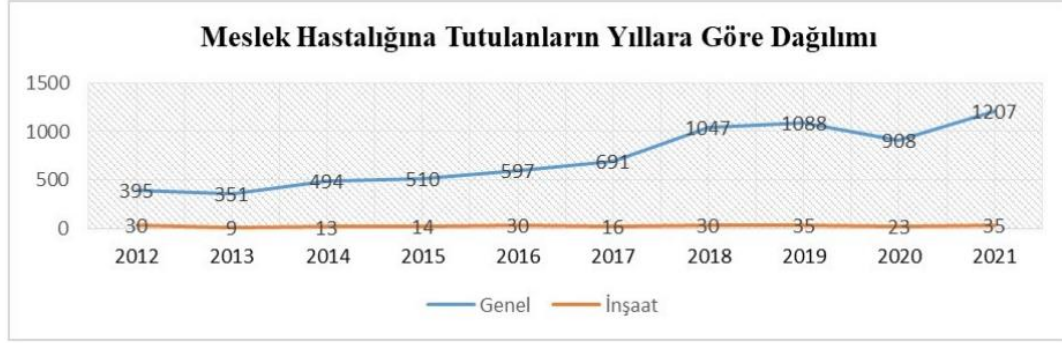
Şekil 3.6. Ölümlü kaza sebepleri ve yüzdelik oranları (TÜİK, 2023).

Türkiye’de meslek hastalığı, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’na göre; sigortalının yaptığı işin niteliğinden kaynaklanan ve işin yürütüm şartlarına bağlı olarak ortaya çıkan, tekrarlayıcı etkilerle gelişen geçici veya kalıcı hastalık, bedensel ya da ruhsal rahatsızlık hali olarak tanımlanmıştır [35]. Bir hastalığın meslek hastalığı sayılabilmesi için, sigortalının bu hastalığa yaptığı iş nedeniyle yakalandığının, SGK tarafından yetkilendirilmiş sağlık kuruluşlarınca düzenlenen sağlık kurulu raporu ve tıbbi belgeler doğrultusunda SGK Sağlık Kurulu tarafından resmi olarak onaylanması gerekmektedir.

Her sektörde olduğu gibi inşaat sektörünün de kendine özgü fiziksel, kimyasal ve biyolojik risk faktörlerinden kaynaklanan meslek hastalıkları bulunmaktadır [36]. İnşaat işçileri sıklıkla yüksek seviyede toz, gürültü, titreşim, zararlı kimyasallar (özellikle çimento ve solvent içerikleri), aşırı sıcak veya soğuk hava koşulları gibi zararlı çevresel faktörlere maruz kalmaktadır. Uzun süre ayakta çalışma, ağır yük kaldırma, el bileği ve omurga üzerine binen tekrar eden zorlayıcı hareketler, kapalı ve havalandırmasız ortamlarda çalışma gibi unsurlar da meslek hastalıklarının gelişiminde etkili olmaktadır. Bu koşullar altında çalışan inşaat işçileri; işitme kaybı, bel ve sırt ağrıları, karpal tünel sendromu, tozla ilişkili solunum yolu hastalıkları, astım, cilt hastalıkları, asbest maruziyetine bağlı akciğer hastalıkları, kas-iskelet sistemi bozuklukları ve hatta bazı kanser türleri açısından ciddi risk altındadır.

SGK'nın 2021 yılı verilerine göre, yıl içerisinde toplam 1207 kişi meslek hastalığına yakalanmış olup, bunlardan sadece 35'i inşaat sektöründe tespit edilmiştir (Bkz. Şekil 2.7.). Bu düşük sayı, sektördeki riskin az olduğunu değil; meslek hastalıklarının yeterince tanınmadığını, teşhis ve bildirimin yetersiz olduğunu göstermektedir. İnşaat sektöründe meslek hastalıklarının önlenmesi için her projenin özgün riskleri dikkate alınmalı ve bu doğrultuda proaktif sağlık güvenliği politikaları uygulanmalıdır. İşçilere, çalıştıkları ortamın koşullarına ve maruz kalabilecekleri risklere uygun kişisel koruyucu donanımlar (baret, eldiven, solunum maskesi, gözlük vb.) sağlanmalı; özellikle solunum sistemi, cilt ve kas-iskelet sağlığı üzerine bilinçlendirici eğitimler verilmelidir. Bunun yanında, sağlık risklerine yönelik uyarıcı levhalar, işyeri hijyen denetimleri, periyodik sağlık kontrolleri ve erken tanıya yönelik işyeri hekimi gözlemleri zorunlu bir sistem dahilinde işletilmelidir. Bu uygulamalar,

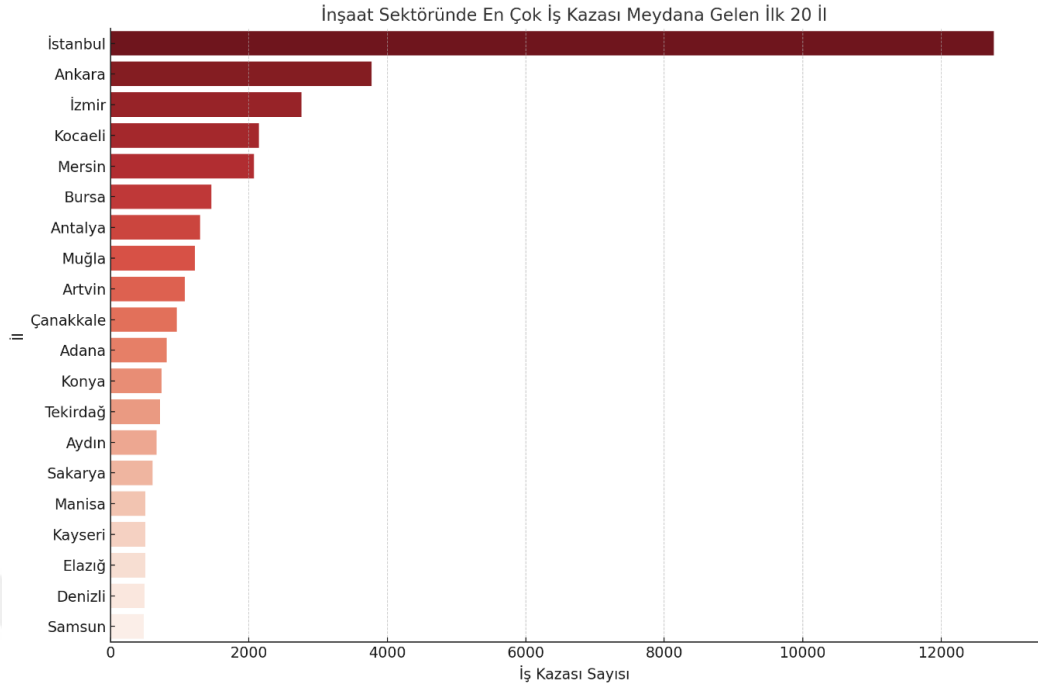
yalnızca çalışan sağlığının korunmasını değil; aynı zamanda iş gücü kaybının, maliyet artışlarının ve hukuki sorumlulukların da önüne geçilmesini sağlayacaktır

Şekil 3.7. Meslek hastalığına tutulanların yıllara göre dağılımı (SGK İstatistik, 2023).

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında sigortalılar ve hak sahipleri çeşitli haklardan yararlanabilir [37]. Bu kapsamda sağlanan haklar şunlardır:

- Geçici iş göremezlik durumunda sigortalıya günlük iş göremezlik ödeneği verilmesi.
- Sürekli iş göremezlik halinde sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması.
- İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle yaşamını yitiren sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması.
- Gelir bağlanmış kız çocuklarına evlenme ödeneği sağlanması.
- İş kazası veya meslek hastalığı sonucu vefat eden sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi.

Şekil 3.8. İnşaat sektöründe iş kazasının en fazla meydana geldiği ilk 20 il (2021 verileri).

Verilere göre inşaat sektöründe en çok iş kazasının yaşandığı iller incelendiğinde, başı çeken şehir açık farkla İstanbul'dur; bu ilde gerçekleşen 12.762 iş kazası, toplam kazaların yaklaşık %27,5'ine denk gelmektedir (Bkz. Şekil 2.8.) [38]. Bu oran, İstanbul'un hem nüfus yoğunluğu hem de devasa altyapı ve konut projeleriyle sektördeki payının ne kadar büyük olduğunu göstermektedir.

Ankara ve İzmir gibi metropoller de sırasıyla %8,13 ve %5,94 oranlarıyla dikkat çekerken, Kocaeli, Mersin ve Bursa gibi organize sanayi bölgelerinin yoğun olduğu şehirlerdeki kazalar, ağır sanayi ve hızlı yapılaşmanın iş güvenliği üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Antalya, Muğla gibi turizm merkezlerinde bile %2,5'in üzerinde kaza yaşanması, bu illerde sezonluk ve geçici istihdamın yaygınlığının iş güvenliğini olumsuz etkilediğini düşündürmektedir. Artvin, Çanakkale ve Erzurum gibi görece küçük illerin de ilk 30'a girmesi, büyük ölçekli kamu altyapı projeleri (baraj, tünel, otoyol vb.) ile geçici şantiye faaliyetlerinin bu bölgelerdeki kaza oranlarını artırdığını göstermektedir. Yine bazı illerde göçmen işçi istihdamının yaygın olması, kayıt dışılığın yüksekliği, yeterli denetim yapılmaması ve mesleki eğitimsizlik gibi yapısal sorunlar, bu yüksek oranların ardındaki temel nedenler arasında yer almaktadır. Bu

tablo, yalnızca büyük şehirlerde değil, ülke genelinde yapı sektörünün yaygın bir iş sağlığı ve güvenliği sorunuyla karşı karşıya olduğunu ve bölgesel politikaların gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Sıra No	İl	İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayısı	Toplam Sigortalı Sayısı	İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayısı/Toplam Sigortalı Sayısı (%)
1	İstanbul	22.887	498.561	4,59
2	İzmir	5.549	127.102	4,37
3	Ankara	4.849	166.034	2,92
4	Kocaeli	2.163	58.914	3,67
5	Bursa	1.895	79.626	2,38
6	Adana	1.181	46.115	2,56
7	Manisa	1.046	34.795	3,01
8	Antalya	1.041	66.433	1,57
9	Konya	895	49.418	1,81
10	Çanakkale	802	19.201	4,18

Şekil 3.9. İş kazası geçiren sigortalı sayısına göre ilk sıralarda yer alan iller ile bu illerin toplam sigortalı sayısı ve iş kazası geçiren sigortalı sayısının toplam sigortalı sayısına oranları (2017 yılı verileri).

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında İş Kazası Sayılan Haller

5510 sayılı *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*'nun 13. maddesi, iş kazasının hukuki tanımını yapmakta ve iş kazası sayılan hallerin sınırlarını açıkça belirlemektedir [39]. Bu maddeye göre, bir olayın iş kazası sayılabilmesi için sigortalının bedenlen veya ruhen zarara uğraması ve bu zararın, belirli durumlarda iş ile bağlantılı olarak meydana gelmesi gerekmektedir.

Kanun'un 13. maddesine göre iş kazası sayılan haller şunlardır:

1. Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelen kazalar.
 - Bu kapsamda işyerinde geçirilen her türlü kaza, iş kazası sayılmaktadır.
 - Örneğin, şantiyede malzeme taşıma, iskele üzerinde çalışma veya dinlenme sırasında yaşanan düşme vakaları bu kapsamdadır.

2. İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle meydana gelen kazalar.
 - İşverenin talimatı doğrultusunda yapılan herhangi bir faaliyette yaşanan kazalar (örneğin yük taşıma, makine kullanımı, saha içi ulaşım kazaları) bu kapsamda değerlendirilmektedir.
3. Sigortalının işveren tarafından görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda meydana gelen kazalar.
 - Şantiye dışına malzeme temini veya toplantı amacıyla gönderilen bir çalışanın geçirdiği trafik kazası bu duruma örnektir.
4. Emziren kadın sigortalının süt izni sırasında meydana gelen kazalar.
 - Bu hüküm, işverenin sorumluluğunu genişletici niteliktedir ve işçinin kanunen tanınan haklarını kullanırken korunmasını sağlamaktadır.
5. Sigortalının, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş veya dönüşü sırasında meydana gelen kazalar.
 - Servis araçlarında meydana gelen trafik kazaları bu kapsamdadır ve iş kazası olarak değerlendirilmektedir.

Bu beş durum dışında meydana gelen olaylar, iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için işle illiyet bağının kurulması gerekmektedir. Yani, kazanın işin yürütülmesiyle, işyeriyle veya işverenin talimatıyla doğrudan bağlantılı olması şarttır.

5510 sayılı Kanun'un bu hükmü, iş kazalarının yalnızca fiziksel mekânla sınırlı olmadığını; iş ilişkisi, işverenin kontrol alanı ve işin yürütülmesiyle doğrudan bağlantılı tüm durumları kapsadığını göstermektedir. Ayrıca, Kanun'un 21. maddesi uyarınca işveren, iş kazasının meydana gelmesinde kastı veya ihmali bulunması hâlinde sigortalıya veya hak sahiplerine yapılan ödemelerden rücuen sorumlu tutulmaktadır [40].

Bu çerçevede 5510 sayılı Kanun, yalnızca sosyal güvenlik ödemelerini düzenlemekle kalmayıp, aynı zamanda işverenin ve diğer sorumluların hukuki yükümlülüklerini de belirleyen bir temel hukuki dayanak niteliğindedir. Bu nedenle, tez kapsamında

yapılan hukuki analizlerde söz konusu Kanun'un uygulamadaki etkileri, Yargıtay içtihatlarıyla birlikte ele alınmış ve mevzuatın sahadaki karşılığı irdelenmiştir.

3.2. İş Kazalarında Hukuki Sorumluluk

İş kazalarında hukuki sorumluluk, kazanın meydana gelmesine neden olan kişi veya kurumların, oluşan zarar karşısında hukuk düzeni çerçevesinde hangi yükümlülükleri taşıdığını belirleyen ve çok yönlü hukuk dallarını ilgilendiren karmaşık bir sorumluluk alanıdır. İnşaat sektörü gibi yüksek risk içeren faaliyet alanlarında, kazalar genellikle çok aktörlü ve sistemsal nedenlerle ortaya çıktığından, hukuki sorumluluk yalnızca işverenle sınırlı kalmaz; işverenin yanı sıra alt yükleniciler, taşeronlar, şantiye şefleri, yapı denetim kuruluşları, proje sorumluları ve hatta kamu otoriteleri gibi farklı taraflara da yayılabilmektedir [2]. Türk hukuk sisteminde iş kazalarına ilişkin sorumluluk üç ana başlık altında değerlendirilmektedir: özel hukuk, ceza hukuku ve idare hukuku [41]. Özel hukuk kapsamında, iş kazası geçiren işçinin veya ölen işçinin yakınlarının işverene karşı açtığı maddi ve manevi tazminat davaları önemli yer tutmaktadır. Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde işveren, özen borcunu yerine getirmediği ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almadığı takdirde, doğan zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Bunun yanında, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından işçiye yapılan yardımlar sonrasında, işverenin kusurlu bulunması halinde SGK'nın işverene karşı açtığı rücu davaları da sorumluluğun mali boyutunu ağırlaştırmaktadır [42]. Ceza hukuku yönünden ise işverenin ya da sorumlu diğer kişilerin, gerekli dikkat ve özeni göstermemesi nedeniyle meydana gelen ölümlü veya yaralanmalı kazalar "taksirle öldürme" veya "taksirle yaralama" kapsamında değerlendirilmektedir. Özellikle bilinçli taksir, yani tehlikenin bilindiği halde önlem alınmaması durumlarında sanıklara hapis cezası verilebilmekte ve Yargıtay kararları bu konuda içtihat oluşturmaktadır [43]. İdare hukuku açısından ise, kamu kurumlarının denetim görevlerini ihmal etmeleri veya yapı ruhsatı ve kontrol yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde hizmet kusuru kapsamında sorumluluk doğabilir. Danıştay kararlarında, belediyelerin veya ilgili bakanlıkların denetim zafiyeti nedeniyle meydana gelen kazalarda idarenin de maddi tazminatla sorumlu tutulduğu çok sayıda örnek yer almaktadır [44].

Ayrıca, iş kazasının meydana geldiği yapının malikinin, tehlike sorumluluğu veya yapı eseri sorumluluğu çerçevesinde, kusur aranmaksızın sorumlu tutulabileceği durumlar da mevcuttur. Bu doğrultuda, iş kazalarında hukuki sorumluluk; yalnızca bir kişinin veya kurumun hatasından değil, çoğu zaman sistemli ihmallerin, denetimsizliklerin ve yükümlülüklerin ihlallerinden doğmakta; bu nedenle çok aktörlü, çok disiplinli bir yaklaşımı ve adaletli bir sorumluluk paylaşımını zorunlu kılmaktadır. Hukuki sorumluluğun yalnızca cezalandırıcı değil, aynı zamanda önleyici ve düzenleyici bir işlev taşıdığı göz önüne alındığında, inşaat sektöründeki her paydaşın sorumluluğunu açık biçimde tanımlayan bir sistemin tesisi, iş kazalarının azaltılmasında ve mağduriyetlerin giderilmesinde kilit bir rol oynamaktadır [45].

İş kazaları sonucunda ortaya çıkan zararların giderilmesinde en yaygın başvuru yolu, özel hukuk kapsamında açılan tazminat davalarıdır. Bu davalar, kazada hayatını kaybeden işçinin yakınları tarafından ya da kazada yaralanan işçinin kendisi tarafından doğrudan işverene karşı açılır [46]. Tazminat, maddi ve manevi olmak üzere iki başlık altında değerlendirilir. Maddi tazminat, işçinin kazadan önceki gelir düzeyine, bakmakla yükümlü olduğu kişilere ve kazanın mesleki performans üzerindeki etkilerine göre hesaplanırken; manevi tazminat, yaşanan acı, elem ve psikolojik çöküntünün karşılığı olarak değerlendirilir. Hayatını kaybeden işçinin eşine, çocuklarına, anne babasına “destekten yoksun kalma tazminatı” adı altında ayrı bir maddi tazminat da talep edilebilir [47]. Yargıtay içtihatlarında işverenin iş güvenliği önlemlerini almaması, çalışanın eğitimsiz veya tecrübesiz olması, uygun ekipman verilmemesi gibi durumlar ağır kusur olarak değerlendirilmekte ve tazminat miktarını doğrudan etkilemektedir. Tazminat davalarında bilirkişi raporları, kusur oranı ve işçinin gelir düzeyi temel kriterler olarak öne çıkar. Örneğin, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin birçok kararında, yüksekte çalıştırılan bir işçiye koruyucu ekipman verilmemesi durumunda işverenin %100 kusurlu sayılması gerektiği belirtilmiştir. Tazminat davasının bir diğer önemli yönü ise zamanaşımıdır; iş kazalarında zamanaşımı süresi genellikle 10 yıl olup, kazanın öğrenildiği veya sonuçlarının ortaya çıktığı tarihten itibaren başlamaktadır. Tüm bu unsurlar, iş kazalarına ilişkin tazminat taleplerinin yalnızca zarar gidermeye değil; aynı zamanda işverenin önleyici sorumluluğunu artırmaya yönelik işlevsel bir araç olduğunu göstermektedir [48].

İş kazaları sonrasında hukuki süreç yalnızca mağdur işçi ya da yakınları ile işveren arasında yürütülen tazminat davalarıyla sınırlı kalmaz; devreye SGK'nın da girdiği ayrı bir mali sorumluluk mekanizması söz konusudur. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre, iş kazası geçiren sigortalı işçiye SGK tarafından çeşitli yardımlar sağlanır: tedavi giderlerinin karşılanması, geçici veya sürekli iş göremezlik ödeneği, ölüm halinde ise cenaze yardımı ve hak sahiplerine gelir bağlanması gibi sosyal güvenlik destekleri sunulmaktadır [49]. Ancak bu desteklerin verilmesi, kazanın meydana gelmesinde kusuru bulunan işverenin sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Tam aksine, SGK tarafından yapılan bu ödemelerin maliyeti, kusurlu bulunan işverene rücu edilerek geri alınabilmektedir. İşte bu uygulama, literatürde “SGK'nın rücu hakkı” olarak adlandırılmaktadır [50]. SGK, kazanın meydana gelmesinde işverenin ya da üçüncü kişilerin kastı veya kusuru olduğunu tespit ederse, yaptığı harcamaları genel bütçeye zarar vermemek adına, ilgililerden dava yoluyla tahsil etmeye yetkilidir. Bu rücu davalarında temel dayanak, işverenin yükümlü olduğu iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almamış olması, çalışanı eğitimsiz bırakması, kişisel koruyucu ekipman sağlamaması, risk analizini yapmaması gibi ihmal ve kusur halleridir. Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre, SGK rücu davalarında asli kusur oranı ne kadar yüksekse, işverenin ödeyeceği miktar da o denli artmaktadır. Özellikle ölümle sonuçlanan kazalarda SGK'nın bağladığı aylıklar ve yaptığı sağlık harcamaları uzun vadeli olduğundan, işveren aleyhine hükmedilen rücu miktarları oldukça yüksek meblağlara ulaşabilmektedir. SGK bu yetkisini kamu kaynaklarının etkin kullanımı açısından önemli bir denetim ve yaptırım aracı olarak kullanmakta; dolayısıyla işverenlerin yalnızca tazminat sorumluluğu değil, devlete karşı olan mali sorumluluğu da doğmaktadır. Ayrıca bu süreç, işverenler üzerinde dolaylı bir caydırıcılık etkisi yaratarak iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine daha fazla önem verilmesini teşvik etmektedir.

İş kazalarının yalnızca maddi zarar doğurmadığı, aynı zamanda insan hayatını doğrudan etkileyen ölüm ve ağır yaralanmalarla sonuçlandığı durumlarda, olay artık sadece özel hukuk kapsamında değil, ceza hukuku kapsamında da ele alınmaktadır. Türk Ceza Kanunu'na göre işverenin veya işyerinden sorumlu kişilerin dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal ederek kazaya sebebiyet vermesi, “taksirle öldürme” (TCK m. 85) veya “taksirle yaralama” (TCK m. 89) suçlarını oluşturmaktadır [51]. Bu suçlarda

failin kastı aranmamakta; ihmali, tedbirsizliği ya da öngörülebilir bir riske karşı önlem almaması yeterlidir. Özellikle iş güvenliği yükümlülüklerinin bilindiği ve bilinçli bir şekilde yerine getirilmediği durumlarda, bilinçli taksir hükümleri uygulanarak cezalar artırılabilir. Bu kapsamda; yüksekten düşme, elektrik çarpması, boğulma ya da devrilme gibi kazalarda, işverenin ya da şantiye şefinin gerekli güvenlik önlemlerini almadığı tespit edilirse, hapis cezası ile yargılanmaları mümkün olmaktadır. Uygulamada Yargıtay, özellikle kazanın meydana geliş sürecinde ihmalin sistematik olduğunu ve daha önce de benzer uyarıların yapıldığını tespit ederse, ceza sorumluluğunu daha ağır bir şekilde uygulamakta; işverenin yanında iş güvenliği uzmanı, şantiye şefi ve teknik denetçi gibi kişileri de müşterek fail olarak değerlendirmektedir [10]. Son yıllarda verilen birçok Yargıtay kararında şantiye şeflerinin sadece imza atan pasif aktörler değil, sahada fiilen bulunması gereken sorumlular olduğu vurgulanarak, şantiye şeflerine hapis cezaları verilmiştir. Ceza yargılamasında mahkeme, bilirkişi raporları ile kusur oranlarını tespit etmekte; ancak bu oran, cezanın belirlenmesinde bağlayıcı değil, yol gösterici niteliktedir [52]. Ayrıca ceza davası sonuçlandıktan sonra, mağdur veya yakınları tazminat talepleri için hukuk mahkemelerinde ayrıca dava açabilmektedir. Bu yönüyle ceza sorumluluğu, iş kazalarının yalnızca maddi değil, toplumsal vicdanı etkileyen ahlaki ve hukuki sonuçları olduğunu da gösteren, önleyici ve caydırıcı bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla ceza hukuku boyutu, yalnızca cezalandırmaya değil; güvenlik önlemlerinin artırılması ve ihmalkârlığın minimize edilmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

3.2.1. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Kapsamında İş Kazası

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliği alanındaki temel düzenlemedir [53]. 30 Haziran 2012 tarihinde yürürlüğe giren bu kanun, çalışanların işyerindeki sağlık ve güvenliğinin sağlanması ve geliştirilmesini amaçlar. Kanun kapsamında işverenlere önemli yükümlülükler getirilmiştir.

Kanun’un 3. maddesine göre iş kazası, doğrudan tanımlanmamış olsa da işverenin yükümlülükleri çerçevesinde iş kazalarının önlenmesi temel hedef olarak ele alınmaktadır [54]. Kanunda yer alan bazı temel kavramlar şunlardır:

- **Risk değerlendirmesi:** Tehlikelerin belirlenmesi, analiz edilmesi ve önlem alınmasını içeren süreç.
- **İşyeri hekimi ve İSG uzmanı çalıştırma zorunluluğu:** İşverenin iş sağlığı hizmetlerini yürütmekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir.
- **Eğitim yükümlülüğü:** İşveren, çalışanlara periyodik olarak iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vermelidir.
- **Acil durum planı:** Yangın, doğal afet ve benzeri durumlar için acil eylem planı hazırlanmalıdır.

6331 sayılı Kanun, işverenin yalnızca kazadan sonraki değil, kazayı önlemeye yönelik yükümlölüklerini de hukuki sorumluluk temeline yerleştirmektedir [55]. Kanun ayrıca, iş kazası meydana geldikten sonra bildirim, inceleme ve işçinin bilgilendirilmesi gibi prosedürleri de zorunlu kılmaktadır.

3.2.2. 4857 Sayılı İş Kanunu Kapsamında İş Kazası

4857 sayılı İş Kanunu, işçi ve işveren arasındaki iş ilişkisini düzenler. Kanunun birçok maddesi, dolaylı olarak iş kazasıyla ilgili hukuki sonuçlar doğurmaktadır [56]. Özellikle aşağıdaki maddeler önemlidir:

- **Madde 77:** İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak ve araçları sağlamakla yükümlüdür.
- **Madde 25/II:** İşçinin, iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymaması, işverenin iş sözleşmesini haklı nedenle feshetmesine neden olabilmektedir.
- **Madde 18-21:** Haksız fesih sonucu açılan işe iade davalarında iş kazası bir gerekçe olarak kullanılabilir.

İş Kanunu, iş kazası sonrası işverenin sorumluluğu kapsamında haksız fesih, tazminat ödemesi, ihbar süresi ihlali gibi konuları da gündeme getirilmelidir. Ayrıca kazaya uğrayan işçinin iş gücü kaybı durumunda maluliyet hükümleri de bu kanunla bağlantılı olarak değerlendirilmelidir.

3.2.3. İş Kazası Tanımı

İş kazası tanımı en açık şekilde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13. maddesinde yapılmıştır [1]. Bu maddeye göre iş kazası aşağıdaki durumlardan birinde gerçekleşirse kabul edilmektedir:

- Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle,
- İşçinin görevli olarak işyeri dışında bulunduğu bir zamanda,
- Emziren sigortalı kadının süt izni sırasında,
- Sigortalının işveren tarafından sağlanan taşıtla işe gidiş-gelişi sırasında.

SGK açısından iş kazasının belirlenmesi, işçiye geçici iş göremezlik ödeneği bağlanması, maluliyet durumunun değerlendirilmesi ve ölüm halinde hak sahiplerine gelir bağlanması bakımından önemlidir.

Yargıtay içtihatlarında iş kazası kavramı genişletici şekilde yorumlanmaktadır. Bu kararlar, iş kazası tanımının sadece iş saatinde ya da iş sahasında meydana gelen olaylarla sınırlı olmadığını, işverenin organizasyonel ve yönetsel kontrolü altındaki her türlü faaliyeti kapsadığını göstermektedir [57].

3.2.4. Ceza Hukuku, İdare Hukuku ve Özel Hukuk Bağlamında İş Kazası

İş kazaları, yalnızca bireysel mağduriyetleri değil, aynı zamanda çok katmanlı hukuki süreçleri de tetikleyen olaylardır. Bu nedenle, bir iş kazası meydana geldiğinde olay sadece bir işveren-işçi ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmez; durumun niteliğine göre özel hukuk, ceza hukuku ve idare hukuku açısından çok boyutlu bir sorumluluk ve sonuç zinciri ortaya çıkarmaktadır [58]. Özel hukuk açısından, iş kazası sonucunda uğranılan maddi ve manevi zararların tazmini, Türk Borçlar Kanunu hükümleri çerçevesinde işverenin kusuru temelinde değerlendirilmektedir. İşverenin özen borcunu yerine getirmemesi, gerekli güvenlik önlemlerini almaması, eğitim vermemesi veya uygun çalışma koşulları sağlamaması halinde, işçi ya da ölen işçinin yakınları tazminat davası açabilmektedir. Ayrıca, destekten yoksun kalma tazminatı, geçici veya sürekli iş göremezlik tazminatı ve SGK'nın yaptığı ödemeler karşılığında

açtığı rücu davaları da bu kapsamda ele alınmaktadır [59]. Ceza hukuku yönünden ise, işverenin veya sorumlu kişilerin dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal ederek kazaya sebebiyet vermesi, Türk Ceza Kanunu'nun "taksirle yaralama" veya "taksirle öldürme" suçunu oluşturmaktadır [60]. Özellikle işverenin, kazaya neden olabilecek riskleri önceden bilmesine rağmen önlem almamış olması halinde “bilinçli taksir” gündeme gelir ve verilecek ceza artırılabilir. Yargıtay kararlarında, sadece işveren değil, şantiye şefi, proje sorumlusu, iş güvenliği uzmanı gibi sahadaki teknik kadro da cezai sorumluluk kapsamında değerlendirilmektedir [52]. İdare hukuku açısından ise, iş kazalarının meydana gelmesinde kamusal makamların denetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, ruhsatsız yapılara göz yumması, yapı denetim mekanizmasını işletmemesi gibi nedenler varsa, idarenin hizmet kusuru oluşmaktadır ve bu durumda idare, Anayasa'nın 125. maddesi gereğince doğan zararı tazmin etmekle yükümlü tutulabilmektedir. Danıştay içtihatlarında, belediyelerin gerekli denetimleri yapmadığı ya da yapı ruhsatı ve kontrol sürecinde görevini ihmal ettiği durumlarda, ölümlü iş kazaları neticesinde kamu idarelerinin de maddi sorumluluğu bulunduğu kabul edilmiştir [43]. Nihai olarak ifade etmek gerekirse; bir iş kazası yalnızca bireyin mağduriyetiyle sınırlı kalmamakta, hukuk düzeni açısından çoklu sorumluluk alanlarını harekete geçirmektedir. Özel hukuk bireyin hakkını, ceza hukuku kamu düzenini, idare hukuku ise kamusal hizmetin işleyişini korumayı hedeflemektedir. Bu nedenle iş kazalarının çok disiplinli bir yaklaşımla değerlendirilmesi, yalnızca adaletin sağlanması açısından değil; aynı zamanda önleyici ve sistemsal dönüşümlerin teşvik edilmesi açısından da zorunludur.

İş kazası sonucunda bir kişinin yaralanması veya ölmesi durumunda, işveren ya da sorumlu kişi hakkında taksirle yaralama veya taksirle ölüme sebebiyet verme suçlamaları gündeme gelmektedir. Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışlar sonucu istemeden zarar verilmesidir. İşverenin gerekli güvenlik önlemlerini almaması, çalışanı eğitmemesi ya da denetim yapmaması, bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun birçok kararında, işverenler asli kusurlu bulunarak hapis cezasına çarptırılmış ancak cezaları genellikle ertelenmiştir.

Kamu kurumları tarafından denetimi yapılmayan veya izinsiz çalışmasına göz yumulan işyerlerinde meydana gelen iş kazalarında idarenin hizmet kusuru gündeme gelmektedir.

Danıştay kararlarına göre;

- Belediyelerin ruhsatsız yapı denetimini yapmaması,
- SGK'nın riskli işyerlerini göz ardı etmesi,
- Bakanlığın eksik denetim yapması durumunda idarenin de maddi tazminat sorumluluğu doğabilmektedir.

İş kazası aynı zamanda özel hukuk bakımından haksız fiil veya sözleşmeye aykırılık olarak değerlendirilmektedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi çerçevesinde;

- “Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiil ile başkasına zarar veren kişi, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”
- İşverenin yükümlülüklerini ihlal ederek çalışanın zarar görmesine neden olması durumunda maddi ve manevi tazminat yükümlülüğü doğar.
- Ayrıca işçinin yakınları tarafından açılan destekten yoksun kalma tazminat davaları da bu kapsamda değerlendirilir.

İş kazaları ve özellikle inşaat sektöründe meydana gelen kazalar, işverenin hukuki sorumluluğunu belirleme açısından çok yönlü değerlendirilmesi gereken bir konudur. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin etkin bir şekilde uygulanması hem işverenin yükümlülüklerini yerine getirmesi hem de çalışanların güvenli bir ortamda çalışmasını sağlamak için kritik öneme sahiptir. İnşaatın hukuki niteliği, yapı eseri kavramı ve kazaların sorumluluk çerçevesi, her somut olay özelinde incelenmeli ve ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu kapsamda, işverenler, çalışanlar ve kamu otoriteleri iş birliği içinde hareket ederek, kazaları önleyici tedbirleri artırmalı ve hukuki süreçlerin doğru yönetilmesini sağlamalıdır. Ancak bu şekilde iş kazalarının önüne geçmek ve iş gücünün korunmasını sağlamak mümkün olacaktır.

3.3.İşverenin Hukuki Sorumluluğu

İnşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarında işveren hem cezai hem de hukuki açıdan sorumlu tutulmaktadır [61]. İşverenin sorumluluğu, iş güvenliği yönetmeliklerine uyma yükümlülüğüne dayanmaktadır. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda, işveren bazı hukuki sonuçlarla karşı karşıya kalabilmektedir.

İşverenlerin çalışanlarına karşı temel yükümlülükleri, iş güvenliğinin sağlanmasını ve kazaların önlenmesini içermektedir. Türk hukuk sisteminde de işverenin gözetim ve iş güvenliği yükümlülükleri açıkça düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 2087. maddesi, işverenin çalışma ortamının iş güvenliği mevzuatına uygun olmasını sağlamakla yükümlü olduğunu belirtmektedir [62]. Bu kapsamda, işverenin çalışma alanında gerekli tüm güvenlik tedbirlerini alması ve işçilerin bedensel ve ruhsal bütünlüğünü koruyacak önlemleri sağlaması esastır. İş güvenliği yükümlülüklerinin ihlali ciddi hukuki sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin İtalya'da iş sağlığı ve güvenliği alanındaki temel düzenlemelerden biri olan 81/2008 sayılı Bütünleşik İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası (Decreto Legislativo n. 81/2008), işverenin risk değerlendirmesi yapmasını, çalışanlara gerekli eğitimleri vermesini ve iş kazalarını önlemek amacıyla uygun teknik ve organizasyonel tedbirleri almasını zorunlu kılmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu yükümlülüklerin uygulamada yeterince yerine getirilmemesinin, özellikle yüksek riskli sektörlerde ciddi ve ölümcül iş kazalarına yol açabildiği literatürde vurgulanmaktadır.

Yargıtay, işverenin iş güvenliği sorumluluğunu sürekli olarak vurgulamaktadır. Özellikle inşaat sahalarında meydana gelen ölümcül kazalara ilişkin son kararlar, işverenin yükümlülüklerini detaylı bir şekilde ele almaktadır [63]. Nitekim Yargıtay içtihatlarında da işverenin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülüğünün devredilemez nitelikte olduğu açıkça vurgulanmaktadır. Bu kapsamda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 04.11.2021 tarihli, E.2018/369, K.2021/1348 sayılı kararında, işverenin iş güvenliği uzmanı, güvenlik koordinatörü veya benzeri bir yetkili görevlendirmiş olmasının, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin nihai sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı ifade edilmiştir. Aynı şekilde Yargıtay uygulamasında, işin alt işveren (taşeron) aracılığıyla yürütülmesi hâlinde dahi asıl işverenin gözetim ve denetim yükümlülüğünün devam ettiği kabul edilmektedir. Bu doğrultuda asıl işveren,

işyerinde iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınmasını sağlamak ve uygulamaları denetlemekle yükümlü olup, bu sorumluluk alt işverenin varlığı ile ortadan kalkmamaktadır.

İş güvenliği önlemlerinin yetersizliği, işverenin ağır cezai ve hukuki sorumluluklarına yol açabilmektedir [54]. Yargıtay kararında (Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 15.03.2016, E.2015/19562, K.2016/4266), işverenin iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerini ihmal etmesi sonucu meydana gelen ölüm olaylarında, gerekli mesleki eğitimin verilmemesi ve uygun güvenlik önlemlerinin alınmaması hâllerinin taksirle öldürme suçu kapsamında cezai sorumluluğa yol açabileceği kabul edilmektedir. Bu tür olaylarda, güvenlik ekipmanlarının sağlanmaması ve etkin biçimde kullanılmaması, işverenin ihmalinin temel dayanakları arasında değerlendirilmektedir [64].

İşverenin yükümlülükleri yalnızca mevzuatla değil, aynı zamanda Yargıtay içtihatlarıyla da şekillenmektedir. Bu yükümlülükler arasında şunlar bulunmaktadır:

- Risk Değerlendirmesi: İşveren, inşaat sahalarındaki potansiyel tehlikeleri değerlendirmek ve gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.
- Çalışan Eğitimi ve Bilgilendirilmesi: İşçilerin güvenlik riskleri konusunda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi zorunludur.
- Güvenlik Önlemlerinin Uygulanması: Kişisel koruyucu ekipman sağlanmalı, makine ve ekipmanların güvenliği sağlanmalı ve acil durum prosedürleri oluşturulmalıdır.
- Sağlık Gözetimi: Özellikle tehlikeli çalışma ortamlarında, işçilerin sağlık durumları periyodik olarak izlenmelidir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca, işveren çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup, bu kapsamda mesleki risklerin önlenmesi, gerekli eğitim ve bilgilendirmenin yapılması, uygun organizasyonun kurulması, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin izlenmesi ve denetlenmesi ile risk değerlendirmesinin yapılması veya yaptırılmasından sorumludur. Kanunda ayrıca, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin işyeri dışındaki uzman kişi veya kuruluşlardan alınmasının, işverenin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı açıkça düzenlenmiştir; iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetinin çalışanlara

yansıtılamayacağı hüküm altına alınmıştır (6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, md. 4).

İşverenin, çalışanlarını koruma ve gözetme yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda doğabilecek tazminat taleplerinin, Borçlar Kanunu'nun 417. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayandırılması, inşaat kazalarından kaynaklanan sorumluluğun net bir şekilde belirlenmesi açısından yeterli görülmemektedir [37]. Zira Borçlar Kanunu'nun 114. maddesinin ikinci fıkrası, haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin sözleşmeye aykırılık durumlarına da kıyas yoluyla uygulanabileceğini öngörmektedir. Buna ek olarak, işverenin inşaat kazalarından doğan sorumluluğunun tespitinde, meydana gelen olayın sosyal güvenlik hukuku çerçevesinde iş kazası olarak kabul edilip edilmemesi belirleyici bir unsur değildir. Ancak, iş kazası niteliğindeki olaylar, işverenin sorumluluğu kapsamında ödemesi gereken tazminat miktarının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13. maddesi, iş kazasını belirli koşullara bağlamaktadır [65]. Buna göre iş kazası; sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülen işle ilgili olarak çalışırken, görevli olarak başka bir yere gönderildiğinde, emziren kadın çalışanların iş mevzuatına uygun şekilde süt izni kullandığı zamanlarda ya da işverenin sağladığı ulaşım araçlarıyla iş yerine gidip gelirken meydana gelen ve sigortalının bedenî veya ruhî olarak zarar görmesine neden olan olaylar olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, iş kazası olarak kabul edilen olaylar sonrasında sosyal sigortalar kapsamında hak sahiplerine sağlanan yardımların niteliği ve kapsamı da işverenin sorumlu olduğu tazminat miktarının hesaplanmasında dikkate alınması gereken önemli hususlardan biridir [66].

İşverenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi ağır hukuki sonuçlar doğurabilmektedir:

- **Cezai Sorumluluk:** İşveren, iş güvenliği önlemlerini almadığı veya bu önlemleri yetersiz uyguladığı için meydana gelen kazalarda cezai sorumluluk altına girmektedir. Yargıtay kararlarına göre, işverenin ihmali sonucu bir işçinin hayatını kaybetmesi durumunda, işveren adam öldürme suçu ile yargılanabilmektedir. Bu durumda, işveren hem hapis cezası hem de para cezası ile cezalandırılabilir. Özellikle, iş güvenliği yönetmeliklerine

uyulmaması, cezai sorumluluğun temelini oluşturmaktadır. İşçinin ölümü, iş güvenliği yönetmeliklerine uyulmaması sonucu gerçekleşmişse, işveren adam öldürme suçundan yargılanabilmekte ve hapis cezası alabilmektedir [67].

- **Hukuki Sorumluluk:** İşveren, iş kazası sonucu ölen veya yaralanan çalışanın ailesine karşı da sorumlu tutulmaktadır ve medeni hukuk kapsamında ekonomik ve manevi tazminat ödemekle yükümlüdür. Bu tazminatlar, ölen işçinin ailesinin gelecekteki kazanç kaybını karşılamak amacıyla gelir kaybını, cenaze işlemleri için yapılan harcamaları kapsayan cenaze masraflarını ve ailenin yaşadığı acı ve ıstırap nedeniyle ödenmesi gereken manevi tazminatı içermektedir [68].

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Kapsamında İşverenin Yükümlülükleri ve Hukuki Sorumluluğu

İş kazaları açısından işverenin hukuki sorumluluğu değerlendirilirken, öncelikle 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda yer alan yükümlülüklerin kapsamı ve niteliği ayrıntılı biçimde incelenmelidir [69]. Zira bu Kanun, işverenin işyerinde iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alma borcunun yasal dayanağını oluşturmakta; işverenin sorumluluğunu yalnızca kaza sonrası değil, kaza öncesi önleyici yükümlülükler düzeyinde de tanımlamaktadır.

Kanun işverenin genel yükümlülüklerini şu şekilde düzenlemektedir:

“İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlüdür. Bu çerçevede mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dahil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması ve sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapılır.”

Bu hüküm doğrultusunda işverenin hukuki yükümlülükleri, yalnızca iş kazası meydana geldikten sonra değil, kazayı önleyici sistematik faaliyetleri de içermektedir. 6331 sayılı Kanun’un uygulanmasında işverenin başlıca yükümlülükleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir [70]:

a) İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerini Alma Yükümlülüğü:

İşveren, işyerinde çalışanların sağlığını ve güvenliğini koruyacak her türlü önlemi almak, gerekli araç, gereç ve ekipmanları sağlamak, işin niteliğine uygun güvenlik tedbirlerini planlamak ve uygulamakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, iş kazası meydana geldiğinde işverenin en temel sorumluluk alanıdır. Yargıtay içtihatlarında, işverenin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülüklerinin yalnızca mevzuatta açıkça sayılan önlemlerle sınırlı olmadığı; bilimsel ve teknik gelişmelerin ulaştığı düzey dikkate alınarak alınması gereken tüm makul önlemleri kapsadığı kabul edilmektedir [71].

b) Risk Değerlendirmesi Yapma Yükümlülüğü:

Kanun'un 10. maddesi uyarınca işveren, işyerinde var olan veya dışarıdan gelebilecek tehlikeleri belirlemek, bunları analiz ederek riskleri ortadan kaldırmaya veya azaltmaya yönelik önlemler almak zorundadır. Risk değerlendirmesi yalnızca bir belge hazırlama süreci değil, sürekli güncellenmesi gereken dinamik bir önleme aracıdır. Yargıtay içtihatlarında, risk değerlendirmesinin iş kazası meydana geldikten sonra yapılacak bir işlem değil, işin yürütülmesine başlanmadan önce, planlama aşamasında gerçekleştirilmesi gereken önleyici bir süreç olduğu vurgulanmaktadır [72].

c) Eğitim ve Bilgilendirme Yükümlülüğü:

Kanun'un 17. maddesi, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konularında yeterli eğitimi almasını zorunlu kılmaktadır. İşveren, çalışanların işe başlamadan önce, iş değişikliğinde veya yeni ekipman kullanımı durumunda gerekli eğitimleri almasını sağlamakla yükümlüdür. Bu eğitimlerin belgelendirilmesi de zorunludur.

d) Çalışanların Katılımını Sağlama Yükümlülüğü:

Kanun'un 18. maddesi uyarınca işveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konularında görüş bildirmelerini, alınacak tedbirlere katılımlarını ve önerilerini dikkate almakla yükümlüdür. Bu, katılımcı iş güvenliği kültürünün temelini oluşturmaktadır.

e) İş Ekipmanlarının Güvenliğini Sağlama Yükümlülüğü:

İşveren, iş ekipmanlarının (makine, araç, iskele, kaldırma donanımları vb.) güvenli şekilde kullanılmasını temin etmek, bakım ve periyodik kontrollerini yaptırmak zorundadır. Bu yükümlülük, özellikle inşaat sektöründe yaşanan kazalarda doğrudan belirleyici bir etkidir.

f) Acil Durum Planı ve İlk Yardım Tedbirleri Alma Yükümlülüğü:

Kanun'un 11. maddesi uyarınca işveren, acil durumların önceden belirlenmesi, tahliye planlarının hazırlanması ve ilkyardım organizasyonunun kurulmasından sorumludur. İnşaat sahalarında yangın, çökme veya patlama gibi olaylarda bu planların varlığı ve uygulanabilirliği doğrudan hukuki sorumluluğun kapsamını belirlemektedir.

g) İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerini Sağlama Yükümlülüğü:

Kanun'un 6. maddesi gereği işveren, işyerinde iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin görevlendirilmesini sağlamak zorundadır. Bu hizmetlerin dışarıdan ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden alınması durumunda dahi işverenin sorumluluğu ortadan kalkmamaktadır.

h) Denetim ve İzleme Yükümlülüğü:

İşveren, alınan önlemlerin uygulanıp uygulanmadığını denetlemeli, eksiklikleri gidermeli ve çalışanların kurallara uyup uymadığını kontrol etmelidir. Uygulamada bu yükümlülüğün ihlali, “denetim kusuru” olarak değerlendirilmektedir.

ı) Kayıt ve Bildirim Yükümlülüğü:

İş kazası meydana geldiğinde işveren, olayı derhal Sosyal Güvenlik Kurumu'na ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirmekle yükümlüdür (5510 sayılı Kanun m.13/2). Bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, idari yaptırım ve rücu davalarına konu olmaktadır.

i) İş Sağlığı ve Güvenliği Organizasyonu Kurma Yükümlülüğü:

İşveren, işyerinde iş güvenliği kurulu kurmak, bu kurulun düzenli toplanmasını sağlamak ve alınan kararları uygulamakla yükümlüdür. Özellikle 50’den fazla çalışanı olan inşaat firmalarında bu yükümlülük zorunludur.

Bu yükümlülüklerin her biri, işverenin iş kazalarına karşı önleyici hukuki sorumluluğunun temelini oluşturmaktadır. 6331 sayılı Kanun, işverenin sorumluluğunu yalnızca “kazadan sonra tazmin” değil, kazadan önce önleme esasına dayandırır. Bu nedenle, işverenin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki ihmalleri, hem idari para cezası, hem tazminat sorumluluğu hem de cezai sorumluluk sonuçlarını doğurabilir [70].

- **İş Güvenliği Yükümlülükleri:** İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliğini sağlamakla yükümlüdür ve bu kapsamda çeşitli sorumlulukları bulunmaktadır. Risk değerlendirmesi yaparak işyerindeki olası tehlikeleri belirlemekte ve gerekli önlemleri almaktadır. Çalışanlara iş güvenliği ve mesleki eğitim vererek bilinçlenmelerini sağlamakta, uygun kişisel koruyucu donanımları temin ederek iş güvenliğini artırmaktadır. Ayrıca, işyerinde düzenli denetimler yaparak alınan güvenlik önlemlerinin uygulanmasını kontrol etmektedir.

İş kazaları, çalışanların iş yerinde veya iş yeri olarak kabul edilen alanlarda görevlerini yerine getirirken maruz kaldıkları, bedensel ya da ruhsal zararlarla sonuçlanan olaylardır. Bu tür kazalar, çalışanların dikkatsizliği, iş güvenliği önlemlerinin yetersizliği ya da çalışma ortamındaki riskler gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir. Bir olayın iş kazası olarak değerlendirilmesi için belirli kriterlerin sağlanması gerekir. Bunlar arasında kazaya uğrayan kişinin sigortalı olması, fiziksel veya ruhsal zarar görmesi, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 13. maddesinde belirtilen şartları taşıması ve kazayla zarar arasında doğrudan bir illiyet bağının bulunması yer alır [6].

Bir iş kazası meydana geldiğinde, öncelikle çalışanın sağlık durumu korunmalı ve gerekli ilk yardım müdahaleleri yapılmalıdır. Ardından, vakit kaybetmeden acil sağlık ekipleri ve kolluk kuvvetleri bilgilendirilmelidir. İşveren, kazayı yasal süresi içinde

Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirmekle yükümlüdür. Kaza hakkında detaylı bilgi içeren bir inceleme raporu hazırlanarak olayın oluş şekli, kazaya neden olan faktörler ve gelecekte benzer olayların önlenmesi için alınması gereken tedbirler belirlenmelidir.

İş kazası bildirimi, kazanın resmi kayıtlara geçmesini sağlayarak kazazedeye yönelik yasal hakların korunmasına ve benzer olayların önlenmesine yardımcı olur. Bu bildirimin işveren tarafından SGK'ya en geç üç iş günü içinde yapılması zorunludur. Bildirim süresi, kazanın meydana geldiği günü takip eden iş gününden itibaren başlar. İş kazalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi, 5510 sayılı kanun kapsamında gerçekleştirilmektedir [71].

İş kazasının ilgili mercilere bildirilmemesi durumunda, işverene idari para cezası uygulanabilir ve çalışanın hak ettiği geçici iş göremezlik ödeneği işverenden tahsil edilmektedir. 2024 yılı itibarıyla iş kazası bildirmeme cezası, işyerinin tehlike sınıfı ve çalışan sayısına göre değişmektedir. Kazaya uğrayan çalışanlar, geçici veya sürekli iş göremezlik geliri, ölüm geliri, cenaze ödeneği ve evlenme ödeneği gibi çeşitli haklardan yararlanabilmektedir. İş kazası nedeniyle tazminat hesaplamaları, kazazedenin maluliyet oranı, aldığı maaş, iş göremezlik durumu ve kusur oranı gibi kriterlere bağlı olarak yapılmaktadır. Ölümle sonuçlanan kazalarda ise destekten yoksun kalan aile bireyleri için ayrı bir tazminat hesaplaması gerçekleştirilmektedir.

3.4. İşçinin Hukuki Sorumluluğu

İş kazalarında işçilerin de belirli yükümlülükleri bulunmakta olup, bu yükümlülüklerin ihlali halinde hukuki sorumluluk doğabilmektedir. İşçinin sorumluluğu, genel anlamda iş güvenliği kurallarına uyma zorunluluğu çerçevesinde değerlendirilmektedir [55].

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu uyarınca, işçilerin iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyması gerekmektedir. İşçilerin bu yükümlülükleri aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir [71]:

- İş güvenliği ekipmanlarını kullanmak ve kişisel koruyucu donanımları (KKD) doğru şekilde takmak.
- Çalıştıkları ortamda alınan güvenlik önlemlerine uymak.
- Makine ve ekipmanları talimatlara uygun şekilde kullanmak.
- Tehlikeli durumları işverene veya iş güvenliği uzmanına bildirmek.

- Kendi güvenliği ile diğer çalışanların güvenliğini de riske atacak davranışlardan kaçınmak.

İşçi, yukarıda belirtilen kurallara uymadığı takdirde, iş kazasının meydana gelmesine doğrudan ya da dolaylı olarak sebebiyet verebilmektedir.

Eğer iş kazası işçinin kendi ihmaliyle kaynaklanıyorsa, işçi belirli hukuki sonuçlarla karşılaşabilmektedir. İşçinin kusurlu hareketleri:

- İşverenin veya iş güvenliği uzmanının uyarılarını dikkate almamak.
- Kişisel koruyucu ekipmanları kasıtlı olarak kullanmamak.
- Yasaklı alanlarda çalışmak veya makineleri yetkisiz şekilde kullanmak.
- İş yerinde dikkatsiz veya özensiz hareket etmek.

Bu gibi durumlarda işçinin kazaya katkısı belirlenerek sorumluluk dağılımı yapılmaktadır. Ancak işverenin genel gözetim borcu, çalışanların iş güvenliğini sağlama yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır.

3.5. Alt Yüklenicilerin ve Taşeron Firmaların Sorumluluğu

İnşaat sektörü, farklı uzmanlık alanlarının bir arada yürütüldüğü karmaşık bir organizasyon yapısına sahiptir. Bu yapı içinde, işin değişik kısımlarını üstlenen yüklenici, alt yüklenici ve taşeron firmalar arasındaki hukuki ilişkiler, iş kazalarının meydana gelmesi hâlinde sorumluluğun kapsamını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle yüklenici ve taşeron kavramlarının hukuki niteliklerinin doğru şekilde belirlenmesi, iş kazalarına ilişkin sorumluluk zincirinin tespitinde büyük önem taşımaktadır.

Yüklenici, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 470. maddesi kapsamında düzenlenen eser sözleşmesinin tarafı olup, belirli bir eseri meydana getirmeyi üstlenen kişidir. Bu bağlamda yüklenici, işi bağımsız biçimde yürütür ve sonuç odaklı bir borç altına girmektedir. Yani iş sahibine karşı, ortaya çıkacak eserin ayıpsız ve güvenli biçimde tamamlanmasını taahhüt etmektedir. Buna karşın taşeron, yüklenicinin üstlendiği işin bir bölümünü veya tamamını kendi sorumluluğu altında gerçekleştiren kişidir. Ancak taşeronun "alt işveren" sıfatını kazanabilmesi için 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinde belirtilen koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir. Kanuna göre, asıl işverenin işyerinde yürütülen işin bir bölümünü veya yardımcı bir işini, işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren bir işi kendi

işçileriyle üstlenen kişi alt işveren olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla her taşeron alt işveren değildir; ancak alt işverenlik şartları oluşmuşsa, taşeron bu sıfatı kazanmaktadır ve 4857 sayılı İş Kanunu ile 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki yükümlülüklerle tabi olmaktadır.

Alt işverenlik ilişkisi 4857 sayılı Kanun'un 2/6. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, asıl işveren ve alt işveren ilişkisi kurulmuşsa, asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeriyle ilgili olarak İş Kanunu'ndan, iş sözleşmesinden veya toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işverenle birlikte müteselsilen sorumludur. Bu hüküm, işçilik alacakları kadar, iş kazalarından doğan tazminat sorumluluğu bakımından da doğrudan uygulanmaktadır.

Alt işveren, fiilen işin yürütüldüğü alanın sahibi ve işçilerin doğrudan işvereni olduğundan, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesi gereği iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almak, risk değerlendirmesi yapmak, çalışanlara eğitim vermek ve gerekli denetimleri sağlamakla birincil derecede yükümlüdür [70]. İş kazası meydana geldiğinde, kazanın olduğu alan alt işverenin fiilî kontrolü altındaysa ve asıl işverenin doğrudan bir müdahalesi bulunmuyorsa, kusurun büyük bölümü alt işverene ait olmaktadır. Yargıtay da bu konuda yerleşik bir içtihat geliştirmiştir. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin 2024 tarihli bir kararında, alt işverenin gerekli iş güvenliği tedbirlerini almaması nedeniyle meydana gelen kazada, asıl işverenin yalnızca gözetim yükümlülüğünü ihmal ettiği oranda sorumlu tutulması gerektiği belirtilmiştir.

Asıl işverenin sorumluluğu ise, alt işverenin faaliyetlerinin genel iş organizasyonu içerisindeki koordinasyonu, denetimi ve iş güvenliği uygulamalarının izlenmesiyle ilgilidir. Asıl işverenin işyeri genelinde yürütülen işin güvenli biçimde yapılmasını sağlama, alt işverenin önlemleri alıp almadığını denetleme ve iş güvenliği kültürünü oluşturma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülüklerin ihlali hâlinde asıl işveren, alt işverenle birlikte müteselsilen sorumlu olmaktadır.

Ancak müteselsil sorumluluk her durumda otomatik olarak uygulanmamaktadır. Uygulamada asıl işverenin fiilen denetim yapmadığı, işin tamamen alt işverenin uzmanlık alanına bırakıldığı ve teknik sorumluluğun yalnızca alt işverende olduğu hâllerde, asıl işverenin sorumluluğu sınırlandırılabilir. Buna karşılık, aynı şantiyede birden fazla taşeronun çalıştığı durumlarda, asıl işverenin iş sağlığı ve

güvenliği organizasyonunu genel düzeyde sağlama yükümlülüğü bulunduğundan, iş kazası meydana geldiğinde gözetim kusuruna dayanılarak müteselsil sorumluluk sıklıkla uygulanmaktadır.

İş kazası sonucunda tazminat sorumluluğu belirlenirken, alt işveren fiilen kazanın meydana geldiği alanda çalışan işçilerin işvereni olduğundan birincil derecede sorumludur [59]. Asıl işveren ise denetim yükümlülüğünü ihlal ettiği ölçüde sorumluluk taşımaktadır. Bu iki taraf arasındaki sorumluluk ilişkisi müteselsil niteliktedir; zarar gören işçi veya hak sahipleri, tazminat talebini doğrudan asıl işverene, alt işverene veya her ikisine birden yöneltebilmektedir. Ödenen tazminat tutarı, kusur oranlarına göre rücu davası yoluyla diğer tarafa yansıtılabilmektedir.

İnşaat, maden veya büyük çaplı üretim projelerinde alt yükleniciler (taşeron firmalar) sıkça görev almaktadır. İş kazalarının meydana gelmesinde işçi ve işveren dışında üçüncü kişilerin de sorumluluğu söz konusu olabilmektedir. Üçüncü kişiler, iş yerinde bulunabilecek ziyaretçiler, müşteriler, tedarikçiler veya taşeron firma çalışanları olabilmektedir. İş yerinde kurallara aykırı davranarak kazaya sebep olmaları, işçilere zarar verecek şekilde dikkatsiz hareket etmeleri ve işverenin bilgisi veya kontrolü dışında iş sahasında bulunarak güvenliği tehlikeye atmaları durumunda üçüncü kişiler iş kazasından sorumlu tutulabilmektedir.

Eğer bir iş kazası üçüncü kişinin doğrudan kusuruyla meydana gelmişse, zarar gören tarafın bu kişiye dava açma hakkı bulunmaktadır. İş kazalarında alt yüklenicilerin de hukuki sorumluluğu bulunmaktadır.

Alt Yüklenicinin Yükümlülükleri:

- İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerini Uygulamak: Alt yükleniciler, kendi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliğini sağlamakla yükümlüdür.
- Güvenlik Eğitimleri Vermek: Taşeron firmalar, kendi çalışanlarına iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vermek zorundadır.
- Koordinasyonu Sağlamak: Ana yüklenici ile iş güvenliği önlemlerinin entegrasyonunu sağlamak zorundadırlar.

Eğer alt yüklenici veya taşeron firma, iş güvenliği kurallarına uymamış ve bu nedenle bir iş kazası meydana gelmişse hem taşeron firma hem de ana yüklenici sorumluluk altına girebilmektedir.

Müteselsil Sorumluluk (İşveren-alt yüklenici-malik-şantiye şefi arasındaki birlikte sorumluluk) bir zararın birden fazla kişi veya kurumun birlikte gerçekleştirdiği ya da ortak etkisiyle meydana geldiği durumlarda, zarar görenin alacağını bunlardan herhangi birinden tamamen talep edebilmesine imkân tanıyan hukuki bir sorumluluk biçimidir. İnşaat sektörü gibi karmaşık örgütlenme yapısına sahip, ana yüklenici, alt yüklenici, taşeron, şantiye şefi ve taşınmaz maliki gibi çok sayıda aktörün eşzamanlı olarak faaliyette bulunduğu sektörlerde, iş kazası gerçekleştiğinde kusurun ve sorumluluğun paylaşımı sıklıkla müteselsil nitelik kazanmaktadır. Bu tür yapısal ilişkilerde, özellikle 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 61. ve devamı maddelerinde düzenlenen birlikte sorumluluk hükümleri çerçevesinde, zarar gören işçi ya da yakınları tazminat taleplerini doğrudan işveren, yüklenici, alt yüklenici ya da maliklerden herhangi birine yöneltebilir. Yargıtay uygulamaları, iş kazalarında asli ya da tali kusurlu olan tarafların müteselsilen sorumlu tutulmasını benimsemiş; örneğin bir inşaat işçisinin ölümüyle sonuçlanan kazada, işverenin iş güvenliği önlemlerini almaması ile alt yüklenicinin denetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi birlikte değerlendirildiğinde, bu iki tarafın “birlikte sebebiyet verdikleri zarar”dan dolayı tüm zararı ödeme yükümlülüğü taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi kararlarında, asıl işveren-alt işveren ilişkisinde iş kazasından doğan zararlarda müteselsil sorumluluk ilkesinin, işçinin sosyal güvenlik ve tazminat haklarını daha geniş koruma altına alma amacına hizmet edecek şekilde yorumlandığı; bu sayede zarar görenin tazminat talebini asıl işveren ve/veya alt işverene yöneltebilmesinin mümkün kılındığı görülmektedir (Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, E.2015/22017, K.2017/659, T. 07.02.2017). Bu durum, zarar verenler arasında sonradan rücu ilişkisi kurulmasına engel teşkil etmemekte; kusur oranlarına göre bu kişilerin birbirlerine ödeme yükümlülükleri doğabilmektedir. İnşaat sektöründe, birçok durumda yüklenici firmalar sözleşmelerle sorumluluğu alt taşeronlara devrettiklerini iddia etseler de kanun ve içtihatlar bu tür devrin üçüncü kişilere karşı hüküm doğurmayacağını açıkça ortaya koymuştur. Dolayısıyla, müteselsil sorumluluk ilkesi, iş kazalarının karmaşık organizasyon yapılarında mağdur işçinin adil şekilde zararını tazmin edebilmesinin ve sorumluların hukuk önünde kaçamayacakları net bir sistemin kurulmasının en önemli dayanaklarından biridir. Sonuç olarak müteselsil sorumluluk, iş kazası sonrası sadece işverenin değil; aynı projede teknik, idari ya da mülki sorumluluğa sahip tüm tarafların

hukuken birlikte sorumlu tutulabilmesini sağlayarak iş güvenliği yükümlülüklerinin ciddiyetini artıran, önleyici bir mekanizma işlevi görmektedir.

3.6. Kamu Otoritelerinin ve Denetimin Rolü

İş kazalarının önlenmesinde yalnızca işverenin değil, kamu otoritelerinin de çok yönlü sorumluluğu bulunmaktadır. Bu sorumluluk hem yasal düzenleyici rol hem de uygulamada denetim, yönlendirme ve yaptırım gücü üzerinden şekillenir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, belediyeler, meslek odaları ve ilgili idari kurumlar; iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında önemli aktörlerdir. Denetim zafiyetleri ise yalnızca işverenin değil, kamu otoritelerinin de hukuki sorumluluğunu doğurabilmektedir.

3.6.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Denetim Fonksiyonu

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye'deki iş sağlığı ve güvenliği denetimlerinin merkez otoritesidir. Bakanlık bünyesindeki İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, 4857 sayılı İş Kanunu ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında işyerlerini denetleme, rehberlik yapma ve gerektiğinde yaptırım uygulama yetkisine sahiptir [73].

Yetki ve görevler:

- İşyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği açısından denetlenmesi
- Riskli sektörlerde (özellikle inşaat, maden, enerji) hedefli teftişlerin yapılması
- İhlal tespitlerinde idari yaptırım uygulanması (para cezası, durdurma vb.)
- Ölümcül kazalarda olay yeri incelemesi ve raporlama

Ancak uygulamada sorunlar:

- Denetimlerin büyük çoğunluğu kazadan sonra yapılmaktadır.
- Türkiye genelinde yalnızca yaklaşık 1000 iş müfettişi bulunmaktadır. Bu sayı, 1,8 milyon işyeri için oldukça yetersizdir.
- Denetimlerin bazı bölgelerde siyasi baskılarla yüzeysel yürütüldüğü iddiaları vardır.
- Denetim öncesi işverenlere haber verilmesi, etkinliği azaltmaktadır.

Bu nedenlerle, Bakanlık her ne kadar kanunen güçlü yetkilere sahip olsa da uygulamada yeterli etkililik gösterememektedir.

3.6.2. İş Müfettişlerinin Görevleri

İş müfettişleri, 6331 sayılı Kanun'un 24-26. maddeleri ile 4857 sayılı Kanun'un 91-96. maddeleri kapsamında işyerlerinde teftiş ve inceleme yapmakla görevlidir [73].

Görev ve Yetkileri:

- İşyerinde İSG mevzuatına uygunluk denetimi yapmak
- Risk değerlendirme raporlarını incelemek
- KKD (kişisel koruyucu donanım) kullanımını denetlemek
- İş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi bulundurulup bulundurulmadığını tespit etmek
- Kazaya uğrayan işçinin çalışma şartlarını, olası ihlalleri araştırmak
- İhlal tespitinde idari para cezası uygulamak, gerekiyorsa faaliyeti durdurmak

Ancak müfettişlerin görevlerini etkin şekilde yerine getirmesini engelleyen bazı yapısal zorluklar vardır:

- Müfettiş başına düşen işyeri sayısı çok fazladır.
- Birçok denetim, “şikayet üzerine” yapılmakta, proaktif denetim eksiktir.
- Bazı denetimlerin yalnızca belge üzerinden yürütülmesi, sahadaki gerçek durumun gözden kaçmasına neden olmaktadır.

Bu bağlamda iş müfettişlerinin görevlerini yerine getirmemesi veya yüzeysel yürütmesi, kazaların önlenmesinde ciddi boşluk yaratmaktadır.

3.6.3. Belediyeler ve Meslek Odalarının Rolü

Belediyeler

Belediyelerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilişkili görevleri, doğrudan olmasa da yapı denetimi ve ruhsatlandırma süreçleri üzerinden ortaya çıkmaktadır. Özellikle:

- Yapı ruhsatı verirken güvenlik tedbirlerinin varlığını denetlemek
- İnşaat faaliyetleri sırasında gelişigüzel kurulan şantiyeleri denetlemek
- Kaçak ve izinsiz yapıları durdurmak
- İnşaatlarda çevre ve insan güvenliğini tehdit eden durumlarda müdahale etmek

Ancak pek çok belediye, inşaatın denetimini “yapı denetim firmasına havale ederek” sorumluluktan kaçmaktadır. Oysa yapı denetim firmalarının ticari ilişkiyle bağlı olduğu firmaları denetlemesi çıkar çatışması riski doğurmaktadır.

Meslek Odaları

İnşaat Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Elektrik ve Makine Mühendisleri Odaları gibi meslek odaları, üyelerinin mesleki faaliyetlerini ve şantiye uygulamalarını izlemek, kamu güvenliğini ilgilendiren noktalarda görüş bildirmek ve gerektiğinde uyarı yayımlamakla yükümlüdür.

Ancak odaların sahadaki doğrudan denetim yetkileri sınırlıdır. Mevzuat, onlara sadece danışma, raporlama ve bildirim yükümlülüğü tanımaktadır. Yine de odaların yayınladığı teknik uyarı raporları, kamuoyu farkındalığı yaratmak açısından önemlidir.

3.6.4. Denetim Zafiyetlerinin Sorumluluk Doğurması

Kamu otoritelerinin görevlerini eksik veya yanlış ifa etmesi, yalnızca yönetsel bir sorun değil, aynı zamanda hukuki sorumluluğu doğurabilecek bir ihmaldir.

Danıştay içtihatlarında, idarenin yapılaşma faaliyetlerine ilişkin denetim ve gözetim yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmemesi hâlinde, meydana gelen ölüm ve yaralanmalar bakımından hizmet kusuruna dayalı sorumluluğunun doğabileceği kabul edilmektedir. Özellikle belediyelerin kaçak veya ruhsatsız inşaat faaliyetlerini önleme görevlerini ihmal etmeleri ya da yapı denetim sürecinin ilgili idarelerce etkin biçimde izlenmemesi durumlarında, idarenin meydana gelen zararlardan dolayı tazminat sorumluluğunun gündeme gelebileceği Danıştay kararlarına dayanan doktrinsel değerlendirmelerde vurgulanmaktadır [74]. Bu kararlar, idarenin hizmet kusurunun iş kazalarında doğrudan sorumluluk doğurabileceğini ve mağdurlara tazminat ödenmesiyle sonuçlanabileceğini göstermektedir.

3.7. Bina ve Yapı Malikinin Sorumluluğu

Türk Borçlar Kanunu'nun 69. maddesi, yapı malikinin, inşaatın yapımındaki hatalar veya bakımda yapılan ihmal nedeniyle oluşan zararlardan sorumlu olduğunu

belirtmektedir. Bu sorumluluk, malikin kusursuz sorumluluk ilkesine dayanmaktadır. Maddede yer alan düzenlemeye göre, bir yapının maliki, yapıdaki herhangi bir bozukluktan ya da bakım eksikliklerinden kaynaklanan zararları gidermekle yükümlüdür [55]. Türk Borçlar Kanunu'na göre, yapı eseri malikinin sorumluluğu kusursuz sorumluluk ilkesi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Buna göre, bir yapı eserinin inşası, bakımı veya korunmasındaki eksikliklerden kaynaklanan zararlar, yapının maliki tarafından tazmin edilmelidir. Malik, sorumluluktan kurtulmak için zarar doğuran olayın kendi kontrolü dışında meydana geldiğini veya yapı eserinin tüm bakım ve onarım yükümlülüklerinin yerine getirildiğini ispat etmek zorundadır. Bu sorumluluk, özellikle inşaat alanlarında veya kamuya açık yapıların bulunduğu bölgelerde büyük önem taşımaktadır. Bir binadan düşen parçaların yayaya zarar vermesi, inşaat halindeki bir yapının çökmesi veya yetersiz bakım nedeniyle bir binanın taşıyıcı unsurlarının zayıflaması sonucu meydana gelen zararlar, yapı eseri malikinin sorumluluğu kapsamında değerlendirilmektedir.

Yapı eseri malikinin sorumluluğu yalnızca maddi zararları değil, aynı zamanda manevi tazminat taleplerini de içerebilmektedir. Bu nedenle, malikler yapılarını düzenli olarak denetlemeli, gerekli onarım ve bakım faaliyetlerini aksatmamalıdır. Aksi takdirde hem hukuki hem de cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalabilmektedir [55].

Bunun yanı sıra, intifa veya oturma hakkı sahipleri, yalnızca yapı bakımındaki eksiklikler nedeniyle meydana gelen zararlardan sorumludurlar. Yapının yapımındaki kusurlardan dolayı sorumlu tutulmazlar. Ancak, malikle birlikte müteselsil bir sorumluluk söz konusu olabilmektedir. Yani, oturma veya intifa hakkı sahipleri, bakım eksikliklerinden kaynaklanan zararları malike karşı tazmin etme yükümlülüğüne sahiptirler.

Örneğin, bir binada yapım hatasından dolayı meydana gelen bir çökme veya dökülen beton parçası, yürüyen bir kişiye zarar verdiğinde, sorumluluk tamamen yapı malikine aittir [2]. Bu durumda, intifa veya oturma hakkı sahiplerinin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Yapı maliki, yapının düzgün yapımı ve bakımı ile ilgili tüm önlemleri almak zorundadır.

Yapı denetim kuruluşlarının sorumluluğu da özellikle iş sağlığı ve güvenliği açısından hayati önem taşıyan, ancak uygulamada sıklıkla göz ardı edilen kritik bir hukukî denetim alanını ifade eder. 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile Türkiye'de

yapı denetimi özel kuruluşlar eliyle yürütülen bir hizmet haline getirilmiş; bu kuruluşlar, yapı projelerinin fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun şekilde inşa edilip edilmediğini denetlemekle yükümlü kılınmıştır. Ancak inşaat sektöründe iş kazalarının çoğu zaman uygunsuz şantiye kurulumu, yetersiz iskele sistemleri, ruhsatsız tadilatlar, mühendislik kurallarına aykırı malzeme kullanımı veya riskli yapı elemanlarının kontrolsüz bırakılması gibi nedenlerle meydana geldiği düşünüldüğünde, yapı denetim kuruluşlarının sorumluluğu yalnızca statik projeleri kontrol etmekle sınırlı kalmamalı; uygulamada fiilen ortaya çıkan tehlikeli durumları fark etmek ve bildirmek yükümlülüğüyle genişletilmelidir. Yargıtay içtihatlarında, yapı denetim firmalarının sorumluluğunun yalnızca proje inceleme ve onay süreciyle sınırlı olmadığı; inşaat faaliyetlerinin yürütülmesi sırasında mevzuata aykırı uygulamaları tespit etme ve bunları ilgili mercilere bildirme yükümlülüğünü de kapsadığı kabul edilmektedir. Bu kapsamda, yapı denetim görevlerinin gereği gibi yerine getirilmemesi ve denetim eksikliğinin meydana gelen zararla illiyet bağı içinde bulunması hâlinde, yapı denetim firmasının özel hukuk hükümleri çerçevesinde tazminat sorumluluğunun doğabileceği Yargıtay kararlarında vurgulanmaktadır [75]. Ayrıca yapı denetim görevlilerinin yapı alanına hiç uğramamış olması ya da yalnızca evrak denetimi yapmış gibi davranması, doğrudan görevi ihmal ve hatta bazı durumlarda taksirle ölüme sebebiyet suçlamalarına neden olabilmektedir. Bu bağlamda yapı denetim firmaları ile çalışan teknik personel (inşaat mühendisi, mimar, yapı teknikeri gibi) yalnızca meslekî sorumluluk değil, aynı zamanda cezai ve hukuki sorumluluk da taşımaktadır. Ne var ki uygulamada yapı denetim firmaları ile müteahhit firmalar arasındaki ekonomik bağımlılık ilişkisi, tarafsız ve etkin bir denetim yapılmasının önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Bu durum, sistemsel bir güvenlik açığı yaratmakta ve bazı durumlarda yapı denetim sürecini, şekli ve etkisiz bir prosedür haline getirmektedir. Oysa yapı denetim sisteminin temel amacı, kamu adına denetim fonksiyonu görmek ve güvenli yapı üretimini sağlamaktır. Bu nedenle, yapı denetim kuruluşlarının sorumluluğu yalnızca statik güvenlik açısından değil, aynı zamanda iş kazalarının önlenmesine yönelik sahadaki güvenlik uygulamalarının bütünsel şekilde denetlenmesi ve gerektiğinde şantiye faaliyetlerinin durdurulması sorumluluğunu da içerecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Böylelikle yapı denetim süreci hem can güvenliğinin korunması hem de hukuki

sorumluluğun adil şekilde dağıtılması açısından daha etkin bir güvenlik ağına dönüşebilir.

Bina ve yapı malikinin sorumluluğu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 69. maddesi uyarınca düzenlenen bir kusursuz sorumluluk hâlidir. Kanuna göre “Bir binanın veya diğer yapı eserlerinin yapımındaki bozukluklardan ya da bakımındaki eksikliklerden doğan zararlar, malike veya inşaatın işleticisine aittir.” Bu hüküm, bina veya yapı malikinin kusuru olmasa bile belirli koşullar altında doğrudan sorumlu tutulabileceğini göstermektedir.

Sorumluluğun Hukuki Niteliği

TBK m. 69, tehlike kaynağı oluşturan bina veya yapı eserleri nedeniyle üçüncü kişilere ya da çalışanlara zarar verilmesi hâlinde, malikin kusur aranmaksızın sorumlu tutulmasını öngörmektedir. Bu sorumluluk, klasik anlamda özen borcunun ihlaline değil, tehlike alanı yaratma ve bu alan üzerinde hâkimiyet kurma olgusuna dayanmaktadır. Dolayısıyla bina maliki, kusuru bulunmasa dahi yapının güvenliğini sağlamakla yükümlüdür.

Sorumluluğun Şartları

Bina ve yapı malikinin sorumluluğunun doğması için dört unsurun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir:

1. Bir bina veya yapı eserinin varlığı:

Yapı kavramı, yalnızca konut veya bina niteliğindeki yapıları değil; köprü, istinat duvarı, iskele, şantiye platformu, geçici kalıp sistemleri ve benzeri her türlü yapı unsurunu kapsamaktadır.

2. Yapım bozukluğu veya bakım eksikliği:

Yapının projelendirme, malzeme seçimi, statik hesap veya inşa sürecindeki teknik hataları ile zaman içinde gerekli bakım ve onarımın yapılmaması hâlleri bu unsuru oluşturmaktadır.

3. Zararın meydana gelmesi:

Zarara uğrayan kişinin beden bütünlüğünün zedelenmesi (ölüm, yaralanma, sakatlık) veya malvarlığının zarar görmesi gerekmektedir.

4. Uygun illiyet bağı:

Zarar, yapının bozukluğu veya bakım eksikliğiyle uygun illiyet içinde olmalıdır.

Bu koşulların gerçekleşmesi hâlinde malikin sorumluluğu doğar; ayrıca malikin kusurlu olup olmaması sonucu etkilemez.

Kurtuluş İmkânı ve İlliyetin Kesilmesi

TBK m. 69’da klasik anlamda “kurtuluş kanıtı” (özen gösterdiğini ispatla sorumluluktan tamamen kurtulma) imkânı bulunmaz. Ancak malik, illiyet bağına kesen sebepler ileri sürerek sorumluluğu kaldırabilir veya azaltabilir. Bunlar;

- **Mücbir sebep:** Deprem, sel, yıldırım gibi öngörülemmez ve karşı konulamaz olaylar,
- **Zarar görenin ağır kusuru:** Temel güvenlik kurallarına açıkça aykırı davranışlar,
- **Üçüncü kişinin ağır kusuru:** Malikin hâkimiyet alanı dışında kalan üçüncü kişilerin öngörülemmez müdahaleleri.

Yargıtay uygulamasında, bu hâllerin illiyeti tamamen ortadan kaldırması hâlinde malik sorumluluktan kurtulabilir; kısmen kesmesi hâlinde ise tazminattan indirim yapılır.

Sorumluluğun Kapsamı ve Rücu İlişkisi

Sorumluluk, yapının maliki yanında, fiili hâkimiyet ve işletme yetkisine sahip kişileri de kapsamaktadır. Örneğin uzun süreli kiracı, müteahhit veya bakım işletmecisi, yapının güvenliğini fiilen kontrol ettiği ölçüde “malik gibi” sorumlu tutulabilmektedir. Malik, zararı ödedikten sonra kusuru oranında diğer sorumlulara (müteahhit, mimar, teknik uygulama sorumlusu, yapı denetim firması vb.) rücu edebilmektedir.

Bina ve Yapı Malikinin İş Kazasından Dolayı Sorumluluğu

İnşaat sektöründe meydana gelen iş kazaları çoğu kez bir yapı eserinin bozukluğu veya bakım eksikliğinden kaynaklanmaktadır. İskele çökmesi, kalıp patlaması, istinat duvarı yıkılması gibi olaylarda yapı maliki, yalnızca mülkiyet sahibi değilse bile fiili denetim yetkisine sahip olduğu ölçüde TBK m. 69 kapsamında sorumludur.

- Malik ile işverenin aynı kişi olması hâlinde, malik hem işveren (6331 ve 4857 sayılı Kanunlara göre) hem de malik (TBK m. 69'a göre) sıfatıyla sorumlu olmaktadır.
- Malik ile işverenin farklı kişiler olması hâlinde (örneğin arsa sahibi ile yüklenici), iş kazası sonucu zarar gören işçi veya yakınları, her iki tarafa da başvurabilmektedir. Bu durumda müteselsil sorumluluk hükümleri uygulanır; tazminatı ödeyen taraf diğerine rücu edebilmektedir.

3.8. Taşınmaz Malikinin Sorumluluğu

Taşınmaz malikinin sorumluluğu, inşaat faaliyetlerinin yürütüldüğü bir mülkiyet üzerinde hak sahibi olan kişinin, bu faaliyetler sırasında meydana gelen iş kazalarından hukukene ne ölçüde sorumlu tutulabileceğini belirleyen çok katmanlı bir meseledir. Her ne kadar taşınmaz maliki, inşaat sürecine doğrudan dahil olmasa da özellikle 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 69. maddesi çerçevesinde yapı malikinin kusursuz sorumluluğu öngörülmekte; bu hüküm doğrultusunda, bir yapının yıkılması veya yapıdaki bir eksiklik nedeniyle bir kişinin zarar görmesi durumunda, malikin kusuru aranmaksızın sorumlu tutulabileceği kabul edilmektedir. İnşaat halindeki bir taşınmazda meydana gelen kazalarda da benzer bir değerlendirme yapılmakta; özellikle yapı güvenliği, çevre tedbirleri, gerekli izin ve ruhsatların alınmaması gibi durumlarda, malik ile yüklenici arasında yapılmış olan inşaat sözleşmesinin kapsamı dikkate alınarak malik aleyhine de sorumluluk hükmü verilebilmektedir.

Yargıtay içtihatları incelendiğinde, taşınmaz malikinin sorumluluğunun çoğunlukla yapıdan kaynaklanan tehlikeli durumlara müdahale etmemesi, kaçak veya ruhsatsız inşaat faaliyetlerine göz yumması ya da inşaat sürecinin güvenli şekilde yürütülüp yürütülmediğini denetlememesi gibi dolaylı eylem veya ihmallerle ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu kapsamda, yapı alanında tehlike arz eden durumdan haberdar olmasına rağmen gerekli tedbirleri almayan malikin, meydana gelen zararlar bakımından maddi ve manevi tazminat sorumluluğu ile karşı karşıya kalabileceği Yargıtay uygulamalarında kabul edilmektedir [48].

Benzer şekilde, Danıştay kararlarında da özellikle kamuya açık alanlarda yürütülen inşaat faaliyetlerinde, çevre güvenliğinin sağlanmaması hâlinde, idarenin denetim ve gözetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle hizmet kusuruna dayalı

sorumluluğunun doğabileceği; somut olayın özelliklerine göre taşınmaz malikinin de bu süreçte sorumluluk alan aktörlerden biri olarak değerlendirilebildiği görülmektedir. Öte yandan, taşınmaz malikinin inşaat faaliyetini kendi hesabına yaptırması durumunda, sorumluluğun niteliği daha doğrudan bir hâl almakta; bu durumda malik, **6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu** çerçevesinde işveren sıfatını kazanarak iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerinin asli muhatabı hâline gelmektedir. Malik ile yüklenici arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde yalnızca hukuki sözleşmeler değil, aynı zamanda fiili denetim yetkisi ve inşaat üzerindeki maddi-hukuki etki de dikkate alınmakta; bu nedenle pasif konumda olduğu ileri sürülen maliklerin dahi iş kazası bakımından kusurlu sayılabildiği durumlar yargı uygulamalarıyla ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda, taşınmaz malikinin mülkiyet hakkından kaynaklanan yetkilerinin yanında, doğabilecek zararları önleme yönündeki yükümlülüklerini de gözetmesi gerektiği; özellikle iş kazalarının öngörülebilir ve önlenabilir olduğu hâllerde, malikin yapısal risklere ilişkin ihmali veya kayıtsızlığı durumunda özel hukuk ve ceza hukuku kapsamında sorumluluğunun gündeme gelebileceği kabul edilmektedir.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, taşınmaz malikinin sorumluluğu, inşaat sektöründeki iş kazalarında sıklıkla göz ardı edilen ancak özellikle yapı güvenliğinin doğrudan etkili olduğu durumlarda göz önüne alınması gereken önemli bir hukuki değerlendirme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Taşınmaz maliki, doğrudan işveren olmasa bile, mülkiyetin getirdiği yükümlülükler gereği, inşaat sahasında yaşanan risklerin bertaraf edilmesinden kısmen sorumlu tutulabilmektedir. Bu sorumluluk:

- Tehlikeli durumlara bilerek izin verme,
- Yasal yükümlülüklerini yerine getirmeme,
- Yapı güvenliği ile ilgili ciddi ihmallerde bulunma

gibi hallerde gündeme gelmektedir. Sorumluluğun belirlenmesinde malik ile yüklenici arasındaki ilişkinin niteliği, yapı denetim sistemine müdahale düzeyi ve kazanın oluş nedeni temel ölçütlerdir.

Sonuç olarak taşınmaz malikinin sorumluluğu hem Borçlar Hukuku hem de Ceza Hukuku bakımından değerlendirilmesi gereken bir husustur ve inşaat sektöründeki iş kazalarında kapsamlı bir risk yönetimi yaklaşımının parçası olarak dikkate alınmalıdır.

3.9. Tehlike Sorumluluğu

Tehlike sorumluluğu, modern hukuk sistemlerinde yüksek risk içeren faaliyetlerden doğan zararların tazmininde uygulanan, kusurdan bağımsız bir sorumluluk türüdür. Bu sorumluluk, özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte karmaşıklaşan ve öngörülebilir riskleri artan faaliyetlerde, zarar görenin korunmasını ve zararların hızlı biçimde tazminini amaçlamaktadır. Temelinde “tehlikeli bir faaliyeti yürütenin, doğan zarardan kusuru aranmaksızın sorumlu tutulacağı” ilkesi yer almaktadır. Bu nedenle tehlike sorumluluğu, klasik kusur sorumluluğu anlayışını tamamlayan ve çoğu durumda onun ötesine geçen sosyal bir sorumluluk modelidir.

Türk Borçlar Kanunu’nun 71. maddesi, tehlike sorumluluğuna açıkça yer vermemekle birlikte, “önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğarsa, işletenin bu zararı gidermekle yükümlü olduğu” yönünde genel bir hüküm içermektedir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu tür faaliyetlerde zararın işletme tehlikesiyle bağlantılı olması hâlinde kusur aranmaksızın sorumluluk kabul edilmiştir. Böylece Kanun, açık bir tanım yapmamakla birlikte, öğretide ve içtihatlarda tehlike esasına dayalı objektif sorumluluk anlayışını benimsemiştir.

Öğretide hâkim görüşe göre, tehlike sorumluluğu, işletmenin doğasında var olan riskin başkalarının hukuki değerlerini tehlikeye soktuğu durumlarda, bu riskin gerçekleşmesinden doğan zararın faaliyeti yürütene yüklenmesi esasına dayanmaktadır. Burada amaç, kusurun varlığını araştırmak değil; risk ile zarar arasındaki uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığını tespit etmektir.

Yargıtay uygulamasında da bu ilke giderek daha belirgin hale gelmiştir. Özellikle Yargıtay 4. ve 13. Hukuk Daireleri’nin kararlarında, “faaliyetin niteliği gereği olağanüstü risk taşıması ve bu riskin başkalarının zararına neden olması hâlinde, faaliyeti yürütenin kusur aranmaksızın sorumlu tutulabileceği” kabul edilmektedir.

Tehlike sorumluluğu, özellikle inşaat sektörü gibi yüksek risk içeren alanlarda daha fazla önem kazanmaktadır. İnşaat faaliyetlerinde ağır makinelerin kullanılması, yüksekten çalışma, kazı, iskele ve vinç sistemleri gibi çok sayıda fiziksel tehlike

unsuru bulunmaktadır. Bu nedenle, inşaat faaliyeti her zaman potansiyel bir tehlike kaynağıdır. Ancak, her inşaatta otomatik olarak tehlike sorumluluğu doğmamaktadır. Bu sorumluluğun uygulanabilmesi için şu koşulların birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir:

- Faaliyetin objektif olarak tehlikeli nitelik taşıması:

Kullanılan araç, yöntem veya malzemenin, olağan dikkat ve özen gösterilse dahi belirli bir risk doğurması gerekmektedir. Örneğin, vinçle yük kaldırma, patlayıcı maddeyle kazı, ağır tonajlı makine kullanımı gibi faaliyetler tehlikeli faaliyet kabul edilmektedir.

- Zararın tehlikeli faaliyetin icrası sırasında meydana gelmesi:

Zarar, yürütülen faaliyetin doğal sonucu olmalıdır. Şantiyede çalışan işçinin yüksekten düşmesi, vinç devrilmesi, kalıp patlaması gibi olaylar bu kapsamdadır.

- Zarar ile tehlikeli faaliyet arasında uygun illiyet bağı bulunması:

Zarar, faaliyetin içerdiği tehlike nedeniyle doğmuş olmalıdır. Eğer zarar, faaliyetten tamamen bağımsız bir nedenden (örneğin deprem) kaynaklanmışsa tehlike sorumluluğu uygulanmaz.

Bu şartların varlığı hâlinde, inşaat faaliyeti yürüten gerçek veya tüzel kişi, kusuru olmasa bile meydana gelen zarardan sorumlu olmaktadır. Bu sorumluluk, TBK m. 71'in öngördüğü şekilde "riskin sonucu olarak zarara katlanma yükümlülüğü" ilkesine dayanmaktadır.

Özellikle şantiye kazalarında, yalnız işçiler değil, çevrede bulunan üçüncü kişiler de zarar görebilmektedir. Örneğin, bir vinç halatının kopması sonucu yakındaki bir binanın yıkılması veya yoldan geçen bir kişinin yaralanması durumunda, kusur aranmaksızın yüklenici ve işleten sorumlu tutulmaktadır. Bu örneklerde, faaliyet yüksek tehlike içerdiği için, zarar görenin kusuru veya mücbir sebep dışında sorumluluktan kurtulma imkânı yoktur.

Öğretide de inşaat sektörünün yapısı gereği tehlike sorumluluğunun uygulanmasının hem zararın tazmininde etkinlik sağladığı hem de önleyici etki yarattığı savunulmaktadır. Zira bu sorumluluk türü, işletmecileri yüksek tehlikeli faaliyetlerin planlama, denetim ve güvenlik aşamalarında daha dikkatli olmaya yönlendirmektedir. Tehlike sorumluluğu, çoğu durumda üçüncü kişilere karşı doğan zararlar bakımından uygulansa da son yıllarda iş kazalarına uğrayan işçiler açısından da mahkemelerce

dikkate alınmaktadır. Bunun temel nedeni, işverenin yalnızca önleyici değil, aynı zamanda ortaya çıkan zarara katlanıcı bir yükümlülük taşıması gerektiği düşüncesidir. Bu yönüyle tehlike sorumluluğu, işverenin iş kazalarından yalnızca ihmal veya kusur nedeniyle değil, faaliyetin doğasındaki objektif riskten dolayı da sorumlu tutulabileceğini göstermektedir. İnşaat faaliyetleri hem üçüncü kişiler hem de çalışanlar açısından yüksek tehlike arz ettiğinden, işveren veya yüklenici bu tehlikenin sonuçlarına katlanmak zorundadır. Böylece, iş kazası mağdurlarının zararlarının hızlı ve etkin biçimde karşılanması sağlanmaktadır.

Tehlike sorumluluğunun uygulandığı alanlarda, işverenin özen borcu da daha ağır bir anlam kazanmaktadır. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 417. maddesi, işverenin hizmet ilişkisi kapsamında işçinin kişiliğini koruma, saygı gösterme ve iş sağlığı ile güvenliğini sağlama yükümlülüğünü düzenlemektedir. İnşaat gibi yüksek tehlike içeren sektörlerde işverenin özen borcu "ağırlaştırılmış dikkat" düzeyindedir. Bu nedenle, risk analizi yapılmadan işçi çalıştırılması, kişisel koruyucu donanımın temin edilmemesi, güvenlik eğitimi verilmemesi veya denetim yapılmaması durumlarında, işveren yalnızca kusurlu sayılmakla kalmamakta; yürütülen faaliyetin riskli niteliği nedeniyle tehlike sorumlusu olarak da değerlendirilebilmektedir.

3.10. Yargı Kararları Işığında Hukuki Sorumluluk Analizi

İnşaat sektöründe yaşanan iş kazalarının ardından açılan dava süreçlerinde yargı organlarının verdiği kararlar, işverenin ve diğer sorumluların hukuki yükümlülüklerinin sınırlarını belirlemesi açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle Yargıtay kararları, uygulamada kusur dağılımı, tazminat hesabı, ceza sorumluluğu ve kusursuz sorumluluk gibi konularda yerleşik içtihatlar üretmiştir. Bu bölümde, ölümle ve yaralanmayla sonuçlanan iş kazalarında verilen yargı kararları ışığında hukuki sorumluluk unsurları detaylı olarak ele alınmaktadır.

3.10.1. Yargıtay Kararlarından Örnekler

Yargıtay, özellikle 21. Hukuk Dairesi, 10. Hukuk Dairesi ve Ceza Genel Kurulu kararlarında iş kazası niteliğinde meydana gelen olaylara ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur [76]. Aşağıda bazı örnek kararlar sunulmaktadır:

Örnek 1: İnşaat Kalıp Çökmesi-Denetim Görevinin Sınırları ve Kusur-Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 2022/2286 E., 2022/9374 K.

Yap-İşlet-Devret modeliyle yürütülen bir inşaat kalıbın çökmesi sonucu iki işçinin ölümü ve bir işçinin yaralanması üzerine açılan davada, ilk derece mahkemesince mahkûmiyet kararı verilmiş; ancak istinaf aşamasında sanıklar beraat etmiştir. Yargıtay incelemesinde, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini almayan yüklenici firma yetkilisinin asli kusurlu olduğu, buna karşılık devlet adına kontrol görevi bulunan kamu görevlilerinin görevlerinin mimari ve teknik denetimle sınırlı olduğu ve iş güvenliği bakımından doğrudan sorumluluklarının bulunmadığı kabul edilmiştir. Bu nedenle beraat kararları hukuka uygun bulunmuştur.

Örnek 2: Elektrik Hattından Kaynaklanan Zarar-Yargıtay 4. HD, 2011/914 E., 2012/3557 K.

Elektrik telinin koparak yere düşmesi sonucu bir hayvanın ölmesi ve davacının yaralanması olayında, yerel mahkeme üçüncü kişinin direğe çarpmasını illiyet bağı kesen neden sayarak davayı reddetmiştir. Yargıtay ise elektrik hattının işletilmesinden doğan sorumluluğun tehlike esasına dayalı kusursuz sorumluluk kapsamında olduğunu, üçüncü kişinin eyleminin illiyet bağı kesin olarak kesmediğini ve ceza soruşturmasındaki takipsizlik kararının hukuk hâkimi açısından bağlayıcı olmadığını belirtmiştir. Bu gerekçelerle yerel mahkeme kararı bozulmuştur.

Örnek 3: İnşaat Alanında Güvenlik Önlemlerinin Alınmaması-Şantiye Şefinin Sorumluluğu- Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 2014/17458 E., 2015/7084 K.

Yapımı devam eden bir alt geçit inşaatında gerekli güvenlik önlemleri alınmadığı için asansör çukuruna düşen küçük yaştaki mağdurun yaralanması üzerine açılan davada, inşaat teknikeri olan sanık taksirle yaralama suçundan mahkûm edilmiştir. Ancak Yargıtay, ilgili Yönetmelik uyarınca kamuya ait inşaatlarda güvenlik tedbirlerinin alınmasından öncelikle şantiye şefinin sorumlu olduğunu belirtmiştir. Olay tarihinde görevli bir şantiye şefi bulunduğu ve sanığın teknik sorumlu sıfatı taşımadığı anlaşılmakla, kusuru bulunmayan sanığın beraati gerekirken mahkûmiyetine karar verilmesi hukuka aykırı görülmüş ve hüküm bozulmuştur.

3.10.2. Ölümle Sonuçlanan İş Kazalarında Tazminat Davaları

Ölümle sonuçlanan iş kazalarında iki temel hukuk yolu işletilmektedir:

A. Ceza Yargılaması

TCK'nın 85. maddesine göre taksirle ölüme neden olanlar hakkında 2 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Ancak olayın niteliğine, failin kusur derecesine ve mağdurun kusuruna göre cezanın alt sınırdan uygulanması mümkündür.

Çoğu durumda ceza yargılaması sonucunda;

- Hapis cezası ertelenmekte,
- Sanık hakkında hükmün açıklanması geri bırakılmakta (HAGB),
- Ya da adli para cezasına çevrilmiştir.

Ancak son yıllarda Yargıtay, ağır ihmal içeren kazalarda cezanın ertelenmemesi gerektiğini vurgulamaya başlamıştır.

B. Hukuk Yargılaması [48]

İş kazası sonrası ölen işçinin mirasçıları, işverene karşı destekten yoksun kalma tazminatı davası açabilmektedir. Bu tazminat, Türk Borçlar Kanunu'nun 53–56. maddeleri ile Yargıtay kararları doğrultusunda hesaplanmaktadır.

SGK'nın yaptığı giderler (cenaze yardımı, gelir bağlama vs.) sonrasında, SGK da işverene rücu davası açabilmektedir. Bu dava türleriyle işverenin mali yükümlülüğü daha da artmaktadır.

3.10.3. Maddi ve Manevi Tazminat

İş kazaları sonucunda ortaya çıkan zararlarda, hukuki sorumluluğun en önemli sonuçlarından biri tazminat yükümlülüğüdür. Bu kapsamda zarar iki boyutta incelenmektedir: maddi zarar, işçinin veya hak sahiplerinin ekonomik kayıplarını ifade ederken; manevi zarar, olayın yol açtığı ruhsal acı ve ıstırapın hafifletilmesini amaçlamaktadır. Türk Borçlar Kanunu'nda her iki tazminat türü ayrı hükümlerle düzenlenmiş olup, iş kazalarının hukuki boyutunda genellikle birlikte değerlendirilmektedir.

Maddi tazminat, iş kazası sonucunda işçinin uğradığı gelir kaybı, çalışma gücü azalması, tedavi giderleri ve ölüm hâlinde yakınlarının uğradığı ekonomik destek kaybını karşılamaya yöneliktir [61]. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. ve devamı maddelerinde yer alan haksız fiil sorumluluğu hükümlerine dayanan bu tazminat, zararın tamamen giderilmesi ilkesine dayanmaktadır. Hâkim, tazminat

miktarını belirlerken işçinin kazadan önceki geliri, yaşı, mesleği, maluliyet oranı, iş göremezlik süresi ve gelecekteki kazanç ihtimali gibi unsurları dikkate almaktadır. Ölüm hâllerinde ise zarar, ölenin destek sağladığı kişilerin uğradığı ekonomik kayıplar üzerinden hesaplanmaktadır. Bu tür hesaplamalar genellikle aktüerya uzmanı bilirkişiler tarafından yapılır ve mahkemeye sunulan raporlar doğrultusunda belirlenmektedir. Yargıtay, maddi tazminatın “ne eksik ne fazla, sadece uğranılan gerçek zararı karşılayacak şekilde” belirlenmesi gerektiğini içtihat haline getirmiştir. Maddi tazminatın belirlenmesinde işverenin kusur oranı, illiyet bağı ve zararın niteliği temel ölçütlerdir. İş kazasının meydana gelmesinde işverenin güvenlik tedbirlerini almaması, risk değerlendirmesi yapmaması veya gerekli eğitimi sağlamaması gibi ihmaller, kusur oranını artırır ve tazminat miktarını yükseltmektedir. Buna karşın işçinin kendi ağır kusuru veya mücbir sebep hâlleri tazminat miktarını azaltabilmektedir. Bununla birlikte, iş kazaları çoğunlukla çok aktörlü yapılar (işveren, alt işveren, taşeron, yapı denetimi vb.) içerdiğinden, mahkemeler kusur oranlarını taraflar arasında paylaştırarak zararın nihai yükünü belirlemektedir [61].

Manevi tazminat ise, iş kazası sonucu ölen veya yaralanan işçinin kendisi ya da yakınlarının yaşadığı ruhsal acı, elem ve ızdırabın hafifletilmesi amacıyla hükmedilen, parasal değeri doğrudan ölçülemeyen bir zarar kalemidir. Türk Borçlar Kanunu’nun 56. maddesi uyarınca, hâkim, olayın özelliklerine göre uygun bir miktarda manevi tazminata karar verebilmektedir. Bu tazminatın amacı, mağdurun veya yakınlarının hissettiği derin üzüntüyü tamamen ortadan kaldırmak değil, adalet duygusunu tatmin edecek ölçüde hafifletmektir.

Yargıtay kararlarına göre manevi tazminat miktarı belirlenirken, kazanın meydana geliş şekli, tarafların sosyal ve ekonomik durumları, ölenin yaşı, yakınlık derecesi, işverenin kusur oranı ve olayın etkisi dikkate alınır. Örneğin, bir Yargıtay kararında, “iş kazasında hayatını kaybeden işçinin yakınlarına hükmedilecek manevi tazminatın, olayın ağırlığı, kusur oranı ve tarafların sosyal durumları gözetilerek hakkaniyete uygun şekilde belirlenmesi gerektiği” vurgulanmıştır [61].

Manevi tazminatın belirlenmesinde hâkime geniş bir takdir yetkisi tanınmakla birlikte, bu yetki keyfî biçimde değil, hakkaniyet ve ölçülülük ilkeleri çerçevesinde kullanılmalıdır. Hâkim, kararında manevi zararın ağırlığını, işverenin kusurunun derecesini ve olayın mağdur üzerindeki etkilerini somut olarak gerekçelendirmelidir.

Yargıtay da kararlarında, manevi tazminatın “çok düşük miktarda belirlenmesinin adalet duygusunu zedeleyeceğini, aşırı yüksek miktarların ise zenginleşme sonucuna yol açacağını” ifade etmektedir.

3.10.4. Kusur Oranı ve Bilirkişi Raporlarının Rolü

Yargılamalarda en kritik unsurlardan biri kusur oranının belirlenmesidir. Bu oran doğrudan:

- Tazminatın miktarını,
- SGK’nın rücu davasındaki taleplerini,
- Ceza sorumluluğunun ağırlığını

etkilemektedir.

Bilirkişi raporları, mahkemelere teknik görüş sunarak olayın nedenlerini, tarafların kusur oranlarını, alınması gereken ama alınmayan önlemleri değerlendirmektedir.

Ancak raporların:

- Tarafsız olması,
- Gerekçeli olması,
- İlgili mevzuata (örneğin Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği) dayanması

gerekmektedir. Aksi takdirde raporlar tartışmalı hale gelmekte ve dosya yıllarca uzayabilmektedir.

Yargıtay, gerekçesiz, yüzeysel ya da hatalı mevzuat yorumlarına dayalı bilirkişi raporlarının dikkate alınmaması gerektiğini içtihat haline getirmiştir.

3.10.5. İşveren ve Şantiye Şefinin Hukuki Sorumluluğu

İş kazalarında en çok karşılaşılan ceza yargılaması, taksirle ölüme veya yaralamaya sebebiyet verme suçudur. Burada hem işverenin hem de şantiye şefinin cezai sorumluluğu olabilmektedir.

İşverenin Sorumluluğu

İşveren, tehlikeyi öngörebilecek konumdadır. Risk analizi yaptırmaması, eğitim vermemesi, uygun ekipman sağlamaması gibi ihmaller doğrudan kusur olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda:

- İşyeri sahibine hapis cezası verilebilmektedir.
- Kusurun ağırlığına göre ceza ertelenmeyebilmektedir.

- Kazanın tekrarlanması durumunda ceza artırımı uygulanmaktadır.

Şantiye Şeflerinin Sorumluluğu

Şantiye şefleri, uygulama projelerinin güvenli yürütülmesinden sorumludur. Teknik bilgiye sahip olup sahayı denetleme yetkileri vardır. Bu nedenle;

- Sahayı kontrol etmemek,
- Riskli uygulamalara müdahale etmemek,
- Yapısal güvenlik eksikliklerini bildirmemek

ceza sorumluluğu doğurmaktadır. Son yıllarda şantiye şeflerine yönelik verilen hüküm giymiş cezaların sayısı artmaktadır.

Ustanın ve Diğer Teknik Personelin Sorumluluğu

İnşaat sahasında fiilen işin yürütülmesinde görev alan usta, kalfa, saha sorumlusu veya formenler, teknik kademe içinde işverenin veya şantiye şefinin emir ve talimatlarıyla hareket eden yardımcı kişiler konumundadır. Bu kişiler, doğrudan emir verme veya işin güvenli yürütülmesini sağlama yükümlülüğüne sahip oldukları ölçüde yardımcı kişi sıfatını taşımaktadır. TBK m. 66'ya göre, yardımcı kişinin kusurlu eyleminden hem kendisi hem de onu istihdam eden işveren sorumlu tutulmaktadır.

Bu nedenle, bir ustanın güvenlik kurallarına aykırı biçimde işçiyi yüksekte çalışmaya zorlaması, koruyucu ekipman sağlamadan iş yaptırması veya hatalı talimat vermesi hâlinde hem kendisi kusurlu fail olarak hem de işveren adam çalıştırmanın sorumluluğu kapsamında sorumlu olmaktadır.

Şantiye şefi, yasal tanımları itibarıyla işveren vekili statüsünde olup, işverenle birlikte iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınmasından müştereken sorumludur. Bu sorumluluk, yalnızca idari bir yükümlülük değil, aynı zamanda hukuki tazmin ve cezai yaptırımları da kapsamaktadır. İşverenin genel organizasyon ve gözetim yükümlülüğü, şantiye şefinin ise teknik uygulama ve denetim yükümlülüğü bulunmaktadır.

Buna göre:

- İşveren, genel anlamda iş güvenliği sistemini kurmaktan ve denetlemekten;
- Şantiye şefi, teknik uygulamaları güvenli biçimde yürütmekten;
- Usta ve saha sorumluları ise, işçilerin doğrudan güvenli çalışma ortamını sağlamaktan sorumludur.

Bu aktörler arasındaki sorumluluk zinciri, hem İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hem de Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde birbirini tamamlayan bir yapı oluşturmaktadır.

İş kazalarının önlenmesi ve meydana gelen olaylarda adil bir sorumluluk dağılımı sağlanabilmesi için, bu zincirin her halkasının görevini özenle yerine getirmesi zorunludur.

3.11. İş Kazalarının Önlenmesine Yönelik Öneriler

İnşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarının büyük çoğunluğu önlenabilir niteliktedir. İşverenin önleyici tedbirleri zamanında ve etkin şekilde uygulamaması, çalışanların yeterli eğitim almaması, denetim yetersizliği ve güvenlik kültürünün zayıflığı gibi faktörler, bu kazaların temel nedenleri arasında yer almaktadır. Bu bölümde, iş kazalarının önlenmesine yönelik olarak sektörel, teknik ve yönetsel düzlemde geliştirilmiş politika önerileri detaylı biçimde sunulmaktadır.

3.11.1. Eğitim, Sertifikasyon ve Mesleki Yeterlilik

İnşaat sektörü çalışanlarının büyük bölümü ilköğretim düzeyinde eğitimlidir ve iş sağlığı ve güvenliği konusunda herhangi bir mesleki eğitime sahip değildir. Bu durum, alınan tedbirlerin anlaşılmasını ve uygulanmasını güçleştirmektedir. İş kazalarının önlenmesinde en temel adım, çalışanlara sistematik ve sürekli eğitim verilmesidir.

Öneriler:

- Zorunlu sertifikasyon sistemi uygulanmalı, belirli riskli işlerde (iskele kurma, kaynak, vinç kullanımı, kalıp işleri) sadece Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) belgesi olan işçiler çalıştırılmalıdır.
- İşe başlamadan önce ve periyodik olarak verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri sadece teorik değil, pratik uygulamalarla (örneğin simülasyonlar, video analizleri, grup çalışmaları) desteklenmelidir.
- İşverenlerin ve şantiye şeflerinin de İSG liderliği ve “güvenli organizasyon yönetimi” gibi konularda eğitim alması sağlanmalıdır.
- Eğitim içerikleri, farklı okuryazarlık seviyelerine uygun olarak çeşitlendirilmelidir (görsel, sesli, çok dilli materyaller).

Bu uygulamalar, işçilerin riskleri daha iyi algılamasını sağlayacak, kurallara uyum oranını artıracak ve kazaları azaltacaktır.

3.11.2. Teknoloji Kullanımı (BIM, Sensörler, Akıllı Baretler vb.)

Yeni teknolojilerin iş sağlığı ve güvenliği alanında kullanılması hem kazaların önceden öngörülmesini hem de anlık müdahaleyi mümkün kılmaktadır. Ancak Türkiye'de bu teknolojilerin kullanımı çok sınırlıdır.

Öneriler:

- BIM sistemleri kullanılarak riskli alanlar proje aşamasında tespit edilmelidir.
- Akıllı baret ve giyilebilir sensörlerle çalışanların düşme riski ve fizyolojik verileri anlık izlenmelidir.
- IoT destekli cihazlarla gaz kaçağı, aşırı yorgunluk gibi tehlikeler erken belirlenmelidir.
- İnşaat makinelerinde kamera, GPS ve çarpışma önleyici sistemler kullanılmalıdır.
- KKD kullanımı RFID teknolojisi ile denetlenmelidir. Bu teknolojilerin uygulanması yalnızca maliyet odaklı değil; yaşam odaklı bir yatırım olarak değerlendirilmelidir. Teknoloji kullanımı, iş güvenliği uzmanlarının işini desteklemeli, yükünü azaltmamalıdır.

3.11.3. Proaktif Risk Yönetimi ve ISO 45001 Uygulamaları

İş kazalarının çoğu, meydana gelmeden önce sinyal veren olaylar ya da göz ardı edilen belirtiler sonucunda gerçekleşmektedir. Bu nedenle reaktif değil, proaktif bir yaklaşımla risk yönetimi uygulanmalıdır.

Öneriler:

- ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi tüm büyük ve orta ölçekli şantiyelerde zorunlu hale getirilmelidir. Bu sistem; tehlikeleri önceden tanımlar, risk seviyelerini analiz eder ve kontrol tedbirlerini belirlemektedir.
- Risk değerlendirmeleri, şantiyenin dinamik yapısına uygun olarak sürekli güncellenmeli, saha ziyaretleriyle desteklenmelidir.
- Tehlikeli davranış ve durumlara karşı öncül olay (near miss) kayıtları tutulmalı ve analiz edilmelidir.
- Her şantiyede İSG kurulu oluşturulmalı, işçi temsilcileri sürece aktif şekilde katılmalıdır.
- İşverenlere, her yıl İSG performans raporu hazırlama zorunluluğu getirilmeli, bu rapor SGK ve Çalışma Bakanlığı ile paylaşılmalıdır.

Bu yaklaşım, sorumluluğu sadece iş güvenliği uzmanının değil, tüm organizasyonun paylaşmasını sağlayacaktır.

3.11.4. İş Güvenliği Kültürünün Yaygınlaştırılması

İş kazalarının sadece teknik eksikliklerden değil, davranışsal ve kültürel eksikliklerden de kaynaklandığı bilimsel olarak kanıtlanmıştır. “Bana bir şey olmaz” anlayışı, kural ihlallerinin meşrulaşmasına yol açmaktadır.

Öneriler:

- Güvenli davranışı ödüllendiren sistemler kurulmalı; örneğin en güvenli ekip seçilmeli, başarı öyküleri paylaşılmalıdır.
- İşçilerin deneyimlerinden faydalanılarak güvenli çalışma rehberleri hazırlanmalıdır.
- Her sabah işe başlamadan önce 2 dakikalık risk hatırlatma toplantıları (toolbox meeting) yapılmalıdır.
- İşçilerin güvenlik kurallarına uymaları sosyal norm haline getirilmeli, gözetim ve uyarma sorumluluğu tüm çalışanlara yayılmalıdır.
- İş kazası geçiren işçilerin yaşadıkları, duygusal ve görsel içeriklerle yeni çalışanlara aktarılmalıdır (video anlatım, sanal gerçeklik simülasyonu vb.)

Bu öneriler, kuralların içselleştirilmesini ve davranış temelli güvenlik yaklaşımının gelişmesini sağlar.

3.11.5. Sigorta Sistemlerinin Geliştirilmesi

İş kazaları sonrası çalışanların maruz kaldığı zararın karşılanmasında SGK tarafından yürütülen sistemin etkinliği son derece önemlidir. Ancak mevcut sigorta sistemi kazaların önlenmesi yönünde yeterince teşvik edici değildir.

Öneriler:

- İş kazası yapmayan firmalara prim indirimi, kaza oranı yüksek firmalara ise prim artırımını yapılmalıdır (risk bazlı prim sistemi).
- İşverenin prim ödemeleri, yalnızca bordro değil; gerçek sahadaki güvenlik uygulamaları göz önüne alınarak değerlendirilmelidir.
- SGK, her sektörde ve bölgede iş kazası istatistiklerini düzenli olarak yayımlamalı, şeffaf veri paylaşımı yapmalıdır.
- Kazaların ardından açılan rücu davaları hızlandırılmalı ve uygulamada standartlaştırılmalıdır.
- İşverenin yükümlülüklerini ihlal etmesi halinde SGK desteği kısıtlı uygulanmalı, sorumluluk ağırlıklı olarak işverene bırakılmalıdır.

4.TARTIŞMA

İnşaat sektöründeki iş kazalarının dağılımına ilişkin elde edilen veriler, kazaların yoğunlaştığı coğrafi bölgeleri, kentleşme düzeyini, altyapı yatırımlarını ve sektördeki yapısal sorunları doğrudan yansıtmaktadır. Özellikle İstanbul, 12.762 iş kazası ile ilk sırada yer almakta ve bu sayı, Türkiye genelindeki toplam kazaların yaklaşık %35,9'una karşılık gelmektedir. Bu oran, yalnızca İstanbul'un nüfus ve inşaat faaliyetlerindeki ağırlığını değil, aynı zamanda iş güvenliği uygulamalarındaki ciddi eksiklikleri de ortaya koymaktadır.

Ankara ve İzmir gibi diğer büyük şehirler sırasıyla %10,6 ve %7,7 oranla kazalarda öne çıkarken, Kocaeli (%6,02) ve Mersin (%5,83) gibi sanayi ve lojistik merkezlerinin de yüksek kazalara sahne olduğu görülmektedir. Bu dağılım, iş kazalarının sadece nüfus yoğunluğu ile değil; aynı zamanda sanayi yoğunluğu, göçmen işçi kullanımı, taşeron sisteminin karmaşıklığı ve denetim eksikliğiyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyükşehirlerde yüksek yapılaşma, mega projeler, metro hatları, toplu konutlar gibi faaliyetler, karmaşık organizasyon yapısı nedeniyle kazaların hem sayısını hem de sonuçlarının ciddiyetini artırmaktadır. Ayrıca bu şehirlerde yoğunlukla kısa vadeli, düşük ücretli, eğitimsiz işgücünün tercih edilmesi, iş güvenliği bilincinin yerleşmesini engellemektedir.

İstatistikler ve bölgesel analizler, iş kazalarının rastlantısal değil; önlenabilir, sistemsel nedenlere dayandığını açıkça ortaya koymaktadır. Denetimlerin yetersizliği, caydırıcılığın düşük olması, eğitim eksikliği ve işverenin maliyet odaklı yaklaşımı, kazaları neredeyse kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu çerçevede elde edilen bulgular, tezin sonraki bölümlerinde analiz edilecek olan işveren sorumluluğu, şantiye denetimi, yargı kararları ve önleyici politikalar açısından önemli bir temel oluşturmaktadır.

4.1. İşverenin Sorumluluğu

İşverenin, iş sağlığı ve güvenliğini sağlama yükümlülüğü 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda açıkça düzenlenmiştir.

Kanuna göre işveren;

- Risk değerlendirmesi yapmak,
- Çalışanlara eğitim vermek,

- Kişisel koruyucu donanımları sağlamak,
- Sağlık gözetimini temin etmek,
- İşyerinde güvenli bir ortam oluşturmak zorundadır.

Yargıtay içtihatlarında işverenin bu yükümlülükleri yerine getirmemesi halinde doğrudan kusurlu sayıldığı görülmektedir. Özellikle yüksekte düşme, elektrik çarpması ve iskele çökmesi gibi olaylarda, işverenin %100'e varan oranlarda kusurlu bulunduğu kararlar mevcuttur.

Bazı davalarda işverenin, çalışanlara eğitim verdiğini ve KKD sağladığını iddia etmesine rağmen mahkemeler, uygulamadaki eksiklikler nedeniyle yine de sorumluluğa hükmetmiştir. Bu durum, işverenin yalnızca belge düzenlemesi değil, etkin denetim mekanizmaları kurması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.2. Şantiye ve Alt Yüklenici Sorumluluğu

İnşaat projelerinde yaygın olarak alt yüklenici sistemi kullanılmaktadır. Alt yüklenici bünyesindeki bir çalışanın kaza geçirmesi halinde sorumluluk asıl işvereni de kapsamaktadır. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesine göre; asıl işveren, alt işverenin çalışanlarına karşı birlikte sorumludur.

Yargıtay kararlarında alt işverenin, doğrudan gözetim yükümlülüğü bulunan birim olduğu, ancak asıl işverenin de gerekli denetimleri yapmak zorunda olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda;

- Asıl işverenin sahadaki riskleri bilmesi,
- Alt işverenin güvenlik önlemlerini kontrol etmesi,
- Şantiye şeflerinin aktif rol alması

beklenmektedir. Aksi durumda asıl işveren “müteselsil” sorumlulukla karşı karşıya kalmaktadır.

4.3. Kamu Denetimi ve Devletin Rolü

Devletin iş kazalarının önlenmesindeki rolü, düzenleyici ve denetleyici fonksiyonu üzerinden şekillenmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı iş müfettişleri, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını denetlemekle yükümlüdür.

Ancak birçok olayda denetimlerin yetersiz kaldığı ve kaza olduktan sonra müdahale edildiği görülmektedir.

Belediyeler de yapı ruhsatı verme, geçici yapı denetimi yapma ve şantiye kontrolü gibi görevleriyle dolaylı şekilde sorumludur. Ancak uygulamada bu görevlerin yeterince etkin yapılmadığına dair raporlar bulunmaktadır.

4.4. Önleyici Politikalar ve Etkinlik Analizi

Mevzuatta belirtilen yükümlülüklerin çoğu hâlihazırda bilinmektedir. Ancak bu yükümlülüklerin uygulanmaması, iş kazalarının sürmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda önerilen önleyici politikalar şunlardır:

- İş güvenliği kültürünün yaygınlaştırılması: Sadece belge düzenlemek değil, davranış değişikliği sağlayacak eğitimler verilmelidir.
- Bağımsız denetim kuruluşlarının artırılması: Devlet denetimi dışında tarafsız kuruluşlarla saha denetimi yapılmalıdır.
- Yönetim sistemlerinin kullanımı: ISO 45001 gibi standartlarla sistematik güvenlik kültürü inşa edilmelidir.
- Teknolojik çözümler: Akıllı baretler, sensörlü sistemler, dijital izleme araçları kullanılmalıdır.
- Teşvik ve yaptırım dengesi: Kurallara uyan firmalara teşvik verilmeli, ihlal edenlere caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.

4.5. Yargıtay Kararları Eşliğinde Hukuki Sorumluluğun Değerlendirilmesi

Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda, inşaat sektöründeki iş kazalarında yalnızca işverenin değil, iş sağlığı ve güvenliği zincirinde yer alan diğer aktörlerin de sorumluluklarının yargı kararlarıyla giderek daha görünür hale geldiği görülmektedir. Nitekim Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2020/3881 E., 2022/4493 K. sayılı kararında, bir işçinin yüksekte düşerek hayatını kaybettiği olayda, yalnızca işveren değil, şantiye şefi de sorumlu tutulmuştur [35]. Yüksek Mahkeme, şantiye şefinin sahada aktif görev almamış olmasını sorumluluktan kurtarıcı bir unsur olarak değerlendirmemiş; aksine, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin uygulanmadığı bir şantiyede, şefin fiili gözetim görevini yerine getirmemesini ihmal olarak yorumlamıştır. Bu içtihat, temsili görev atamalarının yargı nezdinde geçerliliğini

yitirmeye başladığını ve fiili sorumluluğun esas alındığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bu karar hem işverenin sorumluluğunu mutlaklaştıran bir anlayıştan uzaklaşmayı hem de sorumluluğun zincir içinde adil şekilde paylaşılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu durum, bulgularla da örtüşmekte; sahadaki denetim eksiklikleri, kayıt dışı istihdam, KKD kullanımındaki yetersizlik gibi unsurların yalnızca idari değil, cezai yaptırımları da doğurduğu görülmektedir.

İnşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarında yalnızca işverenin değil, şantiye şeflerinin ve teknik uygulama sorumlularının da cezai sorumlulukları giderek daha fazla gündeme gelmektedir. Bu bağlamda, bir olayda, bir inşaat şantiyesinde çalışan işçinin yüksekte düşerek hayatını kaybetmesi üzerine başlatılan soruşturmada, işverenin yanı sıra şantiye şefi hakkında da “taksirle ölüme sebebiyet verme” suçundan dava açılmıştır. Mahkeme ilk derece kararında şantiye şefini kusursuz bularak beraatine karar vermiş; ancak Yargıtay bu kararı bozmuştur.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2018/1930 E. , 2020/4778 K sayılı kararında Yüksek Mahkeme, şantiye şefinin yalnızca ismen atanmış olması ve sahada aktif görev yapmamasının, onu sorumluluktan kurtarmayacağına hükmetmiştir. Şantiyede KKD kullanımının denetlenmemesi, risk değerlendirme raporlarının eksik hazırlanması ve yüksekte çalışma önlemlerinin yetersizliği gibi unsurlar, şefin asli görev alanına girdiği için cezai sorumluluğun doğduğu belirtilmiştir.

Bu örnek, inşaat sektöründeki hukuki sorumluluk zincirinin yalnızca işverene yüklenemeyeceğini; şantiye şefleri, teknik uygulama sorumluları ve alt yükleniciler arasında dikkatli ve adil bir görev dağılımının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu sorumlulukların hem idari hem de ceza hukuku yönünden bağlayıcılığı bulunduğu için, sektör aktörlerinin yalnızca mevzuat bilgisiyle değil, uygulama sorumluluğu bilinciyle de hareket etmeleri zorunludur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İnşaat sektöründe iş kazalarının azaltılması için bütüncül bir yaklaşım gereklidir. Bu yaklaşım, yalnızca bireysel hataları değil, örgütsel, sistemsel ve kültürel eksiklikleri de hedef almaktadır. Eğitim, bilinçlenme, teknoloji kullanımı ve etkin denetim gibi faktörler, iş kazalarının önlenmesinde kritik rol oynamaktadır. Hukuki sorumluluğun caydırıcı ve önleyici bir mekanizma olarak kullanılması, bu dönüşümün temelini oluşturmaktadır. Gelecekteki akademik çalışmalar, farklı sektörlerle karşılaştırmalı analizler yaparak sektörel özgünlükleri belirlemeli ve dijitalleşmenin iş sağlığı ve güvenliğine etkilerine odaklanmalıdır. Bu sayede, inşaat sektöründeki iş kazalarının azaltılması için daha etkili stratejiler geliştirilebilmektedir.

Örneğin, eğitim programları ile çalışanların güvenlik bilincini artırmak, denetimler ile riskleri minimuma indirmek, kişisel koruyucu ekipmanlar ile fiziksel zararı önlemek ve risk analizi ile potansiyel tehlikeleri tespit etmek, bu dönüşümün temel bileşenleridir. Ayrıca, teknoloji kullanımı ile işyeri güvenliğini artırmak ve hukuki sorumluluk ile caydırıcılığı sağlamak, iş kazalarının azaltılmasında önemli adımlardır. Bu tez çalışmasında, Türkiye inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarının nedenleri, hukuki boyutları, yasal düzenlemeler ve yüksek yargı kararları çerçevesinde kapsamlı bir analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda ulaşılan bulgular, iş kazalarının çoğunlukla rastlantısal değil, sistematik ihmallerin, yapısal eksikliklerin ve etkin olmayan denetim süreçlerinin bir sonucu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Özellikle işverenin yasal yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmemesi, çalışanlara yönelik yeterli ve etkili iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin verilmemesi, kişisel koruyucu donanım eksikliği, kayıt dışı istihdam uygulamaları ve yaygın taşeronlaşma gibi faktörler, sektördeki kazaların başlıca nedenleri olarak öne çıkmaktadır. SGK verilerine göre her yıl on binlerce iş kazasının yaşandığı ve bu kazaların dörtte birinden fazlasının inşaat sektöründe meydana geldiği gerçeği, konunun ne denli kritik olduğunu gözler önüne sermektedir.

İnşaat sektöründe yalnızca işveren değil; şantiye şefi, alt yüklenici, teknik uygulama sorumlusu, yapı denetim firmaları ve kamu otoriteleri de bu sorumluluk zincirinin temel halkalarını oluşturmaktadır. Ancak uygulamada bu zincirin çoğu zaman işveren üzerinden yürütülmesi, adil ve bütüncül bir sorumluluk paylaşımını sektöre uğratmaktadır. Şantiye şeflerinin çoğu zaman sahada fiilen görev yapmaması, teknik

denetçilerin sadece kağıt üzerinde sorumluluk üstlenmesi, kamu denetimlerinin ise çoğu zaman yüzeysel ya da yalnızca kazadan sonra gerçekleştirilmesi hem cezai hem de idari düzeyde kamu sorumluluğunu da gündeme getirmektedir.

Tezde yer verilen Yargıtay kararlarının analizinden ve ilgili mevzuat incelemelerinden elde edilen başlıca sonuçlar aşağıda sunulmaktadır:

1. Yargı kararları incelendiğinde, iş kazalarına ilişkin uyuşmazlıklarda işverenlerin kusurunun çoğu durumda yüksek oranda belirlendiği, özellikle iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmaması, risk değerlendirmesinin yapılmaması ve denetim eksiklikleri gibi nedenlerle işverenlerin asli kusurlu sayıldığı görülmektedir.
2. Yargı kararlarında, şantiye şeflerinin inşaat sahasındaki fiilî denetim yetkileri ve işin yürütülmesi üzerindeki etkileri nedeniyle, iş kazalarında önemli bir sorumluluk payına sahip oldukları kabul edilmektedir. Özellikle iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin uygulanmasını sağlamadıkları veya tehlikeli durumlara müdahale etmedikleri hâllerde, şantiye şeflerinin doğrudan kusurlu sayılarak cezai sorumluluklarının gündeme gelebildiği görülmektedir.
3. Yargı uygulaması incelendiğinde, alt yüklenici–asıl işveren ilişkilerinde sorumluluğun belirlenmesinin her somut olayın özelliklerine göre yapıldığı; özellikle fiilî denetim yetkisi, iş organizasyonu ve iş güvenliği önlemlerinin kim tarafından alındığı hususlarının belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, uygulamada sorumluluğun paylaşımı bakımından tek tip ve standart bir yaklaşımın bulunmadığını, değerlendirmelerin çoğunlukla somut olay esaslı yapıldığını göstermektedir.
4. Yargıtay kararlarında ve iş kazalarına ilişkin yargısal değerlendirmelerde, kişisel koruyucu donanım kullanımının çoğu durumda ya hiç sağlanmadığı ya da sağlansa dahi etkin biçimde kullanılmadığı; bu eksikliğin işverenin ve diğer sorumluların kusurunun belirlenmesinde önemli bir kriter olarak dikkate alındığı görülmektedir.
5. Yargı kararlarında, risk değerlendirmesi raporlarının yalnızca şeklen hazırlanmasının yeterli olmadığı; raporların işin niteliğine uygun, güncel ve fiilen uygulanabilir olması gerektiği vurgulanmaktadır. Usule uygun şekilde hazırlanmadığı veya uygulamaya yansıtılmadığı tespit edilen risk

değerlendirmelerinin, işverenin sorumluluğunu ortadan kaldırmadığı; aksine kusur değerlendirmesinde aleyhe bir unsur olarak dikkate alındığı kabul edilmektedir

6. Denetim süreçleri reaktiftir. Kamu denetimlerinin çoğu kazadan sonra gerçekleştirilmekte, önleyici nitelik taşımamaktadır.
7. Mevzuat yeterli, uygulama yetersizdir. 6331, 4857 ve 5510 sayılı kanunlar teorik olarak güçlü bir çerçeve sunsa da uygulamada denetim zafiyetleri ve yaptırım eksiklikleri bu düzenlemelerin etkinliğini azaltmaktadır.
8. Kazaların büyük kısmı önlenabilir niteliktedir. Uygun risk yönetimi, eğitim ve teknolojik destekle kazaların önemli bir bölümü engellenebilir durumdadır.
9. Hukuki sorumluluk zinciri eksik işletilmektedir. Yasal olarak çok aktörlü (işveren, alt yüklenici, şantiye şefi, denetçi, kamu kurumu bir sorumluluk yapısı bulunmasına rağmen, fiiliyatta bu zincirin çoğu zaman yalnızca işveren üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.
10. Cezai ve idari sorumluluk dengesinde dönüşüm gözlenmektedir. Son yıllardaki Yargıtay kararlarında, şantiye şefleri ve teknik sorumluların cezai yükümlülükleri daha fazla dikkate alınmaya başlanmıştır.

Bu bulgular, Türkiye’de inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği alanında ciddi yapısal sorunlar bulunduğunu ortaya koymaktadır. SGK verilerine göre 2022 yılında meydana gelen 543.374 iş kazasının %24,6’sı inşaat sektöründe gerçekleşmiş, ölümlü kazaların ise %32,8’i bu sektörde yaşanmıştır. Bu veriler, sektörün iş sağlığı ve güvenliği bakımından en riskli alanlardan biri olduğunu açıkça göstermektedir.

Elde edilen veriler ışığında, inşaat sektöründe iş kazalarının önlenmesi için yalnızca bireysel ihmallerin değil, aynı zamanda örgütsel, sistemsel ve kültürel eksikliklerin de giderilmesi gerekmektedir. Hukuki sorumluluğun yalnızca cezalandırıcı değil, önleyici ve caydırıcı bir mekanizma olarak işletilmesi gerekmektedir. Eğitim, farkındalık, teknolojik çözümler ve etkin denetim, güvenli çalışma kültürünün yerleşmesinde kilit öneme sahiptir.

Bu çalışma, yalnızca mevcut sorunların tespitiyle yetinmeyip çözüm odaklı öneriler de ortaya koymuştur. Bu kapsamda öncelikle hukuki düzenlemelere ilişkin olarak, şantiye şeflerinin görev tanımları ve sorumluluk sınırlarının yeniden ele alınması, özellikle iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülüklerinin açık ve net biçimde

düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Alt yüklenici ile asıl işveren arasındaki ilişkinin bağlayıcı protokollerle netleştirilmesi ve sorumluluk dağılımının standart bir çerçeveye oturtulması önem taşımaktadır. Ayrıca risk değerlendirmeleri, eğitim kayıtları ve kişisel koruyucu donanım sağlama yükümlülüklerinin dijital olarak izlenebilir sistemlere entegre edilmesi önerilmektedir.

Denetim ve teşvik mekanizmaları açısından, denetimlerin reaktif değil proaktif bir yapıya kavuşturularak kazalar meydana gelmeden önce risk bazlı saha denetimlerinin yapılması, iş sağlığı ve güvenliği performansı yüksek işletmelerin vergi indirimi veya finansal teşviklerle desteklenmesi ve devlet dışı, bağımsız denetçi mühendislik sisteminin kurulması suretiyle denetim sürecinin tek merkezli yapıdan çıkarılması gerektiği ifade edilmiştir.

Teknolojik çözümler bağlamında, akıllı baretler, konum izleyici sensörler ve mobil güvenlik uyarı sistemleri gibi teknolojilerin şantiyelerde yaygınlaştırılması, BIM sistemleri aracılığıyla projelerde riskli alanların önceden belirlenerek müdahale planlarının hazırlanması ve kişisel koruyucu donanım kullanımının sensör tabanlı takip sistemleriyle kontrol edilip verilerin dijital güvenlik platformlarına aktarılması önerilmiştir.

Son olarak eğitim ve farkındalık boyutunda, işverenler için “İş Sağlığı Liderliği” programlarının zorunlu hale getirilmesi, işçilere yönelik eğitimlerin saha simülasyonları ve gerçek vaka analizleriyle desteklenmesi ve iş kazalarına ilişkin yargı kararları ile uygulama deneyimlerinden yararlanılarak pratik odaklı eğitim modüllerinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- [1] **Url-1** <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4/> [Erişim: 15 Eylül 2025].
- [2] **Url-2** <https://www.ilo.org/resource/other/safety-and-health-construction-revised-edition> [Erişim: 15 Eylül 2025].
- [3] **Schneier, M. M.** (1999). *Construction Accident Law: A Comprehensive Guide to Legal Liability and Insurance Claims*. American Bar Association.
- [4] **Url-3** <https://www.csgb.gov.tr/isgum/hizli-erisim/%C4%B1sg-dokumanlari/> [Erişim: 12 Eylül 2025].
- [5] **Url-4** <https://www.ilo.org/tr/resource/155-nolu-sagligi-ve-guvenligi-ve-calisma-ortamina-iliskin-sozlesme> [Erişim: 1 Mart 2025].
- [6] **Url-5** <https://karararama.yargitay.gov.tr/>; (Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 15.03.2016, E.2015/19562, K.2016/4266). [Erişim 3 Mart 2025].
- [7] **Url-6** <https://www.delilavukatlik.com/post/is-kazasi-nedir-is-kazasi-halinde-ne-yapilmalidir?> [Erişim 5 Mayıs 2025]
- [8] **Güzel, A., Deniz, U.** (2012). İşverenin iş kazasından doğan sorumluluğunun niteliği ve sınırları. *Çalışma ve Toplum*, 34(3): 157–188.
- [9] **Baygeldi, A. D., Gerdan, S.** (2019). İş sağlığı ve güvenliği kapsamında ölümlü iş kazalarına yönelik Yargıtay kararları. *Resilience*, 3(2): 101–111.
- [10] **Çınar, R. T.** (2023). *İş kazalarında işverenin öldürme suçundan cezai sorumluluğu*. Yüksek Lisans Tezi.
- [11] **Pınar, E.** (2013). *İş sağlığı ve güvenliği hukuku: İnşaat sektöründe uygulama sorunları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- [12] **Yurtçu, A.** (2025). Türkiye’de iş kazaları ve sosyal güvenlik sisteminin koruyucu-önleyici rolü. *İş Sağlığı ve Güvenliğinin Sosyal Politika İncelemeleri*, 1.
- [13] **Kezer, T.** (2023). *Çalışma hayatında denetimin etkinliği ve yeni denetim sistemi model önerisi*. Doktora Tezi, Hitit Üniversitesi.
- [14] **Çilengiroğlu, O.** (2006). *AB’ye uyum sürecinde Türkiye’de iş sağlığı ve iş güvenliği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- [15] **Darda’u Rafindadi, A., et al.** (2022). Analysis of the causes and preventive measures of fatal fall-related accidents in the construction industry. *Ain Shams Engineering Journal*, 13: 101712.
- [16] **Oğuz, Ö.** (2010). *AB direktifleri ve Türk iş hukukunda iş sağlığı ve güvenliği*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- [17] **Özen, M.** (2015). İş kazalarında hukuki, cezai ve idari sorumluluk. *Ankara Barosu Dergisi*, 2015(2).
- [18] **Url-7** <https://www.cottgroup.com/en/blog/work-life/item/understanding-work-accidents-definition-and-examples> [Erişim: 15 Mart 2025].
- [19] **Url-8** <https://eforosgb.com/is-kazalarinda-domino-etkisi-teorisi/> [Erişim: 12 Şubat 2025].

- [38] **Url-19** https://guvenliinsaat.csgb.gov.tr/media/4cglel23/i/%C5%9F-kazas%C4%B1-verileri-ve-%C3%B6nleyici-stratejiler_in%C5%9Faat-sekt%C3%B6r%C3%BC.pdf, [Erişim: 6 Mart 2025].
- [39] **Pehlivan, M.** (2023). 5510 sayılı kanun kapsamında asıl işveren ve alt işveren sorumluluğu. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 12(32): 109–128.
- [40] **Bingöl, U., Altınsoy, Y. Ö. A.** (2024). 5510 sayılı kanun kapsamında yazılan makalelerin nitel analizi. *The Journal of Social Sciences*, 14(14): 605–613.
- [41] **Özen, M.** (2015). İş Kazalarında Hukuki, Cezai ve İdari Sorumluluk. *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 215-253.
- [42] **Civan, O. E.** (2015). İş kazasından doğan rücu davalarında müteselsil sorumluluk. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64(4): 1015–1070.
- [43] **Sevimli, S. G.** (2019). *İdare hukukunda kamu zararı*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- [44] **Görmüş, D., Kırdı, G.** *İdare hukuku ve idare hukuku ile ilgili temel kavramlar*.
- [45] **Erdal, D.** (2022). *Yapı denetim firmalarının iş sağlığı ve güvenliği açısından sorumlulukları*. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi.
- [46] **Ertuğrul, M. A.** (2024). Trafik kazaları sonucu sürekli iş göremezlik tazminatları. *Business Economics and Management Research Journal*, 7(2): 135–144.
- [47] **Koçoğlu, S.** (2017). Destekten yoksun kalma tazminatı. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19: 189–206.
- [48] **Url-20** <http://www.erdemhacim.av.tr/haberler/hukuk/is-kazasi-nedeniyle-maddi-ve-manevi-tazminat-talebine-iliskin-davada-zamanasimi-surekli-is-goremezlik-oraninin-tam-olarak-belirlendigi-tarihten-itibaren-islemeye-baslar>, [Erişim: 18 Şubat 2025].
- [49] **Url-21** https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/gonderi_dosya_ekleri/b184ff5cb60d53f_ek_6.pdf, [Erişim: 20 Şubat 2025].
- [50] **Koç, S. D. Ö.** Ölümlü iş kazalarından doğan destekten yoksun kalma tazminatı. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1).
- [51] **Url-22** <https://barandogan.av.tr/blog/mevzuat/tck-madde-22-taksir.html>, [Erişim: 15 Şubat 2025].
- [52] **Şahin, O.** (2019). *Şantiye şefinin hukuki, cezai ve idari sorumluluğu*. Yüksek Lisans Tezi.
- [53] **Url-23** <https://atayosgb.com/6331-sayili-is-sagligi-ve-guvenligi-kanunu.html>, [Erişim: 10 Mart 2025].
- [54] **Terzioğlu, A., Aksungur, A. B.** (2019). İş sağlığı ve güvenliğinde işverenin sorumluluğu. *Dicle Adalet Dergisi*, 3(6): 12–54.
- [55] **Cengiz, İ.** (2018). İşverenin iş kazasından doğan hukuki sorumluluğu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 34: 123–142.
- [56] **Url-24** <https://av-saimincekas.com/kanunlar/4857-sayili-is-kanunu/>, [Erişim: 12 Şubat 2025].
- [57] **Kayırgan, H.** (2024). SGK'nın rücu hakkı. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 32(4): 2173–2204.
- [58] **Özkan, H.** (2016). İş kazalarında kusur tespiti. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1): 511–572.

- [59] **Erdoğan, Ç., Baycık, Y. D. D. G.** (2016). İşveren ve işveren vekilinin cezai sorumluluğu.
- [60] **Apaydın, C.** (2011). Taksirle yaralama suçu. *Ankara Barosu Dergisi*, 2011(1).
- [61] **Akkaya, Ö. N., Subaşı, İ.** (2025). İş kazasından kaynaklanan hukuki sorumluluk. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(53): 606–640.
- [62] **Url-25** <https://www.boccadutri.com/employer-liability-in-the-event-of-a-fatal-accident-on-a-construction-site/>, [Erişim: 3 Mart 2025].
- [63] **Baycık, G.** (2023). Yetki devri. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1): 63–71.
- [64] **Url-26** <https://karararama.yargitay.gov.tr/>; (Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 19.02.2013, E.2012/10014, K.2013/2860) [Erişim: 15 Kasım 2025].
- [65] **Cindemir, H.** (2021). Bulaşıcı hastalıkların iş hukuku yönünden değerlendirilmesi. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(11): 61–96.
- [66] **Kaya, A.** (2014). İş kazasında işverenin hukuki ve cezai sorumluluğu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 5(17).
- [67] **Palaz, S.** (2019). *Sosyal bilimlerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- [68] **Civan, O. E.** (2015). Rücu hakkının hukuki niteliği. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64(3): 531–594.
- [69] **Saraç, C.** (2010). İşyeri dışında meydana gelen iş kazası nedeniyle sorumluluk-işverenin önlem alma yükümlülüğü-uygun illiyet bağı, Karar incelemesi, *Sicil Dergisi*, 10, 202-213.
- [70] **Kılış, İ.** (2013). 6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunu. *ISGUC Journal*, 15(1): 17–42.
- [71] **Url-27** <https://www.erdem-erdem.av.tr/bilgi-bankasi/yargitay-kararlari-isiginda-isverenlerin-is-sagligi-ve-guvenliginden-dogan-sorumluluklari> [Erişim: 16 Mayıs 2025].
- [72] **Url-28** <https://www.grc-legal.com/yargitay-kararlari-isiginda-is-kazasi-isvereni-n-yukumlulukler-i-sonuclari/> [Erişim: 16 Mayıs 2025].
- [73] **Url-29** <https://www.csgb.gov.tr/Media/aylp0smn/i%C5%9F-tefti%C5%9Fi-rehberi.pdf>, [Erişim: 6 Mart 2025].
- [74] **Url-30** <https://edb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/266202015435213-%C4%B0DAREHUKUKU.pdf> [Erişim: 6 Mayıs 2025].
- [75] **Url-31** [https://www.bakiokan.av.tr/#!post-41-YAPI%20DENET%C4%B0M%20KURULU%C5%9ELARININ%20HUKUK%C4%B0%20SORUMLULUKLARI%20\(1\)](https://www.bakiokan.av.tr/#!post-41-YAPI%20DENET%C4%B0M%20KURULU%C5%9ELARININ%20HUKUK%C4%B0%20SORUMLULUKLARI%20(1)) [Erişim: 10 Mayıs 2025].
- [76] **Url-32** <https://www.ismailyildirim.av.tr/yazi/is-kazasi-nedeniyle-destekten-yoksun-kalma-tazminati-emsal-karar/179> [Erişim: 16 Mart 2025].